

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 26 (2302) Год XLV

Беласток 25 чэрвяня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Гітлер быў першы

Яўген МІРАНОВІЧ

22 чэрвяня мінула 59 гадоў з дня, калі войскі гітлераўскай Нямеччыны заатакавалі Савецкі Саюз, адкрываючы найбольш крываў фронт II сусветнай вайны. Немцы, якія ад двух гадоў змагаліся ўжо за панаванне ў заходній і сярэдній Еўропе, вырашылі, у неспрыядльных для іх мілітарных умовах, падпарадковаць сабе Савецкі Саюз, а прынамсі яго єўрапейскую частку. Гітлер меў тады адкрыты фронт на Заходзе і ў паўночнай Афрыцы. Аднак не давяраў ён свайму саюзніку, савецкаму дыктатару Іосіфу Сталіну, які ад дзесяці гадоў рыхтаваў гаспадарку краіны да мілітарнай канфрантацыі за пашырэнне камуністычнай імперыі. Гітлер распачаў вайну на Усходзе, каб не даць часу Сталіну на заканчэнне мадэрнізацыі Чырвонай Арміі.

Сталін, ствараючы новае ваеннае грамадства, знішчыў усе зоны вольна-думства. Савецкая грамадзяне, так як нямецкія, дзяліліся на тых, якія загадваюць і на тых, якія выконваюць загады. Сталін удасканаліў прынцыпы вядзення ідэалагічнай вайны і спосабы фарміравання пажаданай уладамі свядомасці грамадства. Горш ішло яму з матэрыяльнай падрыхтоўкай да вайны. Расійская імперыя была надтады тэхналагічна адсталай, каб нават пры надзвычайнай мабілізацыі чалавечага патэнцыялу даць салдатам навейшае ўзбраенне. Савецкі ўрад меў, праўда, ужо готовыя планы паставіць для Чырвонай Арміі самалётаў, танкаў, гарматаў, кулямётаў найвышэйшай якасці. Да поўнай рэалізацыі гэтых планаў Сталін патрабаваў спакою прынамсі да 1943 г. Вымардаваў нават найвышэйшыя вайсковыя кадры, каб падрыхтаваць новыя, цалкам сабе падпарадкованыя. Разлічваў, што паспоеюць яны навучыцца ваенному майстэрству хутчэй, чым нямецкія генералы.

У 1939-1941 гадах саветы пачалі праводзіць шмат інвестыцый на тэрыторыі Заходній Беларусі. Іх характар паказваў, што не планаваліся яны дзеля абароны. Аэрадромы будаваліся над самай мяжой з Нямеччынай, што адназначна сведчыла пра іх прызначэнне. Самалёты, якія там знаходзіліся, маглі служыць толькі да атакі. Таксама размяшчэнне вайсковых гарнізонаў паказвае, што саветы не рыхтаваліся да абароны. Над самай мяжой Сталін канцэнтраваў амаль трох мільёнаў салдат. Ведаючы нямецкую тактыку, такое размяшчэнне было самагубным. Афіцэры не атрымалі карту тэрыторыі Савецкага Саюза, але мелі даволі дакладныя планы тэрыторыі Польшчы, Нямеччыны, што таксама не сведчыла пра абарончыя характеристики размешчаных на Заходній Беларусі і Украіне дывізій Чырвонай Арміі.

[працяг **4**]

Данель Альбрыхскі: „Велічыню народаў мераюць іх адносінамі да нацыянальных меншасцей”

Юблей

Гайнаўскага белліцэя

Аляксей МАРОЗ

П З'езд выпускнікоў Гайнаўскага беларускага ліцэя, які адбыўся 10 і 11 чэрвяня 2000 года, спалучаны быў са святкаваннем 50-годдзя існавання школы. Мерапрыемства распачалось Літургіяй і малебном у Свята-Троіцкім саборы ды сустэрчай школьнікі сяброў у невялікіх групах у паасобных кабінетах новага будынка белліцэя. Абітурыенты ўспамінали вучнёўскія гады, настаўнікаў ды класных сяброў і расказвалі пра здарэнні, якія засталіся ім у памяці.

Прыбыло многа гасцей

Самым урачыстым момантам было спатканне з нагоды 50-годдзя існавання школы, на якое апрача выпускнікоў і іх настаўнікаў запрошыны былі госьці, між іншым, з беларускай і польскай сталіц. З Мінска прыбыла дэлегацыя з паслом па спецыяльных даручэннях Міністэрства замежных спраў РБ Яўгенам Вайтовічам і прадстаўніком Міністэрства адукацыі РБ Генадзем Пяцігорам. З Варшавы прыехалі саветнік Пасольства Рэспублікі Беларусь Уладзімір Карабльчук і вядомы польскі акцёр Данель Альбрыхскі. Сярод запрошаных гасцей, якія разам з выпускнікамі сабраліся ў актавай зале дырэктар Яўген Сачко вітаў яшчэ, між іншым, святароў, якіх узнічалівалі каталіцкі епіскап Драгічынскі Антоні Дыдыч і Гайнаўскі праваслаўны дэкан, мітрафорны прататэарэй Міхаіл Негярэвіч, консула РБ у Беластоку Паўла Латушку, прадстаўнікоў школьніх і самаўрадавых улад і беларускіх арганізацый.

Адным з першых голас узяў Данель Альбрыхскі, дабрадзеяй, які разам

з Ежы Гедройцам грашова ўспамог

Гайнаўскі белліцэй і даў яму маральну падтрымку, калі ў Кураторы не знайшлі грошай ліквідаваць школьнія даўгі, у выніку чаго школе адключылі электраенергію. Удзельнікі З'езда стоячы віталі і развітваліся з акцёрам, які ўвайшоў на кастылях з нядайна паламанай нагой.

— Велічыню народаў мераюць іх адносінамі да нацыянальных меншасцей, — заявіў Данель Альбрыхскі ў час свайго выступлення.

Зорка польскага кіно падкрэсліў неабходнасць успамагання нацыянальных меншасцей у іх дзейнасці. Успамінаў пра сваё дзяяніства, якое праішло ў суседнім Драгічыне, дзе сутыкнуўся з праваслаўнымі і пра свае фільмавыя контакты з беларусамі. Пажаданням для белліцэстаў і выпускнікоў спадарожнічала кароткая акцёрская дэкламацыя. Абяцаў ён даць у наступным годзе ў белліцэі канцэрт.

Пасол па спецыяльных даручэннях Міністэрства замежных спраў РБ Яўген Вайтовіч да пажаданняў далучыў просьбу пра бачэння за недастатковую дапамогу з боку Рэспублікі Беларусь для белліцэя. Консул Павел Латушка чарговы раз успамог белліцэістамі беларускімі кніжкамі, а прадстаўнік Міністэрства адукацыі РБ Генадзь Пяцігор падорыў прыгожую карціну і відэакасеты ў якасці вучэбных дапаможнікаў. Намеснік бурмістра горада Гайнаўкі Міраслаў Мордань да ўспамог — высакаякасны камп'ютэр. З пажаданнямі і падарункамі выступілі таксама іншыя госці, а сярод іх гайнаўскі ста-

[працяг **5**]

Фест у амфітэатры

Напэўна не менш ад мяне радаваліся і гледачы. На сцене выступілі папулярныя ў нас калектывы, а найбольш іх было з Бельска, Беластока і Гарадка. Былі і гості з Беларусі: калектыв „Вербніца“ з Пружан і дзіцячы ансамбль „Ручай“ з Гродна.

[мерапрыемства **3**]

Беларускія стыгматы

Сярод беларусаў Беласточчыны, гаварыла Альжбета Чыквін, існуе тэндэнцыя, каб скавацца. Людзі мянююць імёны на польскія, каб скрыць свой стыгмат. Перадачы на беларускай мове карыстаюцца велізарнай папулярнасцю, але ў краме беларускага слова не пачуеш.

[кніга **4**]

Сапраўднае пекла

У Яна Яканюка патрата вялікая, зграэла клуня, гаспадарчы будынак і ўсё тое, што ў іх знаходзілася. Праца пажарнікаў была складанай, бо агонь увайшоў у вёску з двух бакоў. Калі гасілі агонь у пачатку вёскі, паведамілі, што загараюцца будынкі ў канцы, якія амаль датыкаюць да лесу.

[пажар **5**]

Пташкі, анёлкі, д'яблы і людзі

У „дзіцячым“ пакоі — драўляныя цацкі, ложачкі, калыскі. У адной зале, дзе свет людскі мяшаецца з птушыным, здаецца, тысячы птушак і птушачак, некаторыя з кожным пёркам як у сапраўднасці, бяры вось і ляці...

[выставка **8**]

Біблія.

Знак бачны адзінства

Каардынатар экumenічнага перакладу Святога Пісання, перакладчык Апостальскіх Дзеяў, кс. д-р Міраслаў Кедзік расказаў пра супольныя працы прафесіяналай перакладу розных веравызнанняў (міжканфесійны калектыв перакладчыкаў з 12 цэркваў) над экumenічным перакладам Бібліі.

[пераклад **9**]

Вазы-жалезнякі

Таксама цікавай працэдурай было нацягванне абруча на сырое кола. На пляцы перад кузняй стаяў укопаны ў зямлю тоўсты дубовы пень з металічным стрыжнём пасярэдзіне. На ім замацоўвалася кола, на якое разагрэты абруч пры дапамозе спецыяльнага рычага нацягвалі на кола.

[рамясце **10**]

Беларусь — беларусы

Алімпіада

пад бел-чырвона-белым сцягам

11 чэрвеня ў Гродне завяршылася Алімпіада маладзёжных няўрадавых арганізацый Гродзеншчыны — 2000. Два тыдні ішло змаганне па 13 катэгорыях. У адрозненні ад звычайных алімпійскіх спартыўных відаў гродзенская моладзь дадала ў сваю праграму конкурс карыкатур, выбары міс Алімпіяды і конкурс бардаўскай песні.

Урачыстасце адкрыцця Алімпіяды адбылося 21 траўня каля Каложскай царквы, дзе ўстаноўлены знак „Пагоня на Грунвалд”. Моладзь запаліла паходні і намеснік старшыні гродзенскага Маладога фронту Вадзім Саранчукоў паднімай на высокі флагшток бел-чырвона-белы сцяг. Спаборніцтва пачалося. Прадстаўнікі маладзёжных арганізацый, якіх звычайна можна ўбачыць на мітынгах, пікетах, розных адукацыйных семінарах бегалі, стралілі, кідалі гранаты. Найбольшую цікавасць выклікалі групавыя віды спорту. Гэта і зразумела, бо тут кожная арганізацыя мела магчымасць „пахварэць” за сваю

каманду. Лепшымі футбалістамі сталі хлопцы з „Нашай салідарнасці”. Арыгінальна выглядала каманда „Апошнія язвягі”, якая складалася з „ветэранаў” (выпускнікоў мінульых гадоў гісторычнага факультэта Гродзенскага ўніверсітэта). Дарэчы, яны занялі трэцяе месца. Анахісты найлепш гуляюць у волейбол, а маладафронтайцы — у баскетбол.

У апошні дзень Алімпіяды былі сямёна цікавыя конкурсы: выбары най-прыгажэйшай дзяўчыны, якой стала Оля Камягіна і конкурс бардаў. Апошні, праўда, ператварыўся ў канцэрт, бо толькі два хлопцы Валера Руслік і Слава Жукаў згадзіліся прадэманстратаваць свой талент. Андрэй Мельнікаў, які прыехаў у Гродна як сябра журы, стаў сапраўднай зоркай канцэрта. Нават пасля афіцыйнага заканчэння Алімпіяды, калі ўрачыста быў спушчаны бел-чырвона-белы сцяг, моладзь больш гадзіны не адпускала знакамітага барда.

Зміцер КІСЕЛЬ

У Беларусі працадае гуманітарная дапамога

Кантактнае бюро „NiKoBel” звярнулася да сваіх больш чым 50 грамадзянскіх ініцыятыў, якія дзейнічаюць у Ніжній Саксоніі (Нямеччына), з заклікам спыніць пасылаць у Беларусь гуманітарныя канвоі. Аб гэтым са спецыяльнай заявой выступіў у Мінску перад журналістамі прэзідэнт „NiKoBel” Гюнтар Верс. Сустрэча з прадстаўнікамі СМІ адбылася ў офісе Беларускага дабрачыннага фонду „Дзеці Чарнобыля” — шматгадовага партнёра „NiKoBel”. Паводле Г. Верса, сярод немцаў стала пераважаць меркаванне, што дабрачынная дапамога ахвярам Чарнобыля не даходзіць да канкрэтных адрасатаў. Часам гуманітарныя грузы з Нямеччыны папросту знікаюць. Такая тэндэнцыя ўзмацнілася з таго часу, калі ў Беларусі быў створаны Дзяржаўны дэпартамент па гуманітарнай дапамозе. Як

вядома, узначальвае яго Віктар Кучынскі. Пасля сустрэч з ім у дабрачынцаў з Ніжнім Саксоніем склалася крайне негатыўнае ўражанне аб кампетэнтнасці гэтага чыноўніка. І гэта таксама паўплывала на іх рашэнне спыніць пасылаць канвоі з гуманітарнымі грузамі. Зусім верагодна, што пасля прымусовага выхаду Фонду Сораса з Беларусі, істотна паўплываўшага на імідж афіцыйнага Мінска, гэтая акцыя пратэсту нямецкіх грамадзянскіх ініцыятыў можа ўзмоцніць адмоўнае стаўленне да цяперашняга кіраўніцтва Беларусі ў сусветным грамадстве. (...)

На працягу 10 гадоў, дзякуючы намаганням бюро „NiKoBel” у Нямеччыне прайшлі аздараўленне больш 15 тысяч беларускіх дзяцей. (...)

Раман ЯКАЎЛЕЎСКИ
www.open.by

Жыхары Гродзеншчыны супраць яднання з Расіяй, за рынковую эканоміку

Па запрашенні кіраўнікоў Каардынацыйнага камітэта „Гродзенская ініцыятыва” і абласнога грамадскага аўяднання „Ратуша” Гродна наведаў вядомы сацыёлаг, кіраўнік лабараторыі аксіметрычных даследаванняў „Новак” Андрэй Вардамацкі.

Вучоны азнаёміў прысутных з вынікамі апытання грамадской думкі ў сакавіку бягучага года, надрукаваных у брашуры „Беларусь і свет”. Асаблівую цікавасць выклікалі даныя па Гродзенскай вобласці. Сярод пытанняў, прапанаваных рэспандэнтам, былі і такія: „Каго можна лічыць беларусам?”, „Ці лічыце вы, што заходняя цывілізація варожая для праваслаўных народаў?”, „Якім чынам Беларусь можа стварыць сваю бяспеку?” і іншыя.

Напрыклад, толькі 4,1% жыхароў Гродзеншчыны выказываюць за ўваходжанне Беларусі ў склад Расіі. Грамадзянамі нашай краіны лічачь сябе 73% насельніцтва Гродзеншчыны і толькі

1,5% — Расія. Адначасовую арыентацию на Захад і Расію падтрымліваюць 52,3% апытаных. Праект Канстытуцыі, пропанаваны А. Лукашэнкам на раферэндуме ў 1996 годзе, чытала ўсяго 36% нашых землякоў.

У тым, што дэмакратыя лепшшая за дыктатуру, перакананы 57,9% рэспандэнтаў. 50,8% жыхароў Гродзеншчыны лічачь, што рынковая эканоміка больш эфектыўная, чым планавая. 66% апытаных Гродзенскай вобласці паскардзіліся, што эканамічны стан сваёй сям'і за апошнія чатыры гады пагоршыўся. 48,7% вінавацяць у гэтым урад, 32,5% — прэзідэнта.

Антон ЛАБОВІЧ

Рыдаць, стагнаць і плацаць выпадала б, але кіраўнік дзяржавы забараніў

Сёлета Беларусь можа пабіць уласны рэкорд — леташні ўраджай быў рэкордна нізкім, але сёлетні, на думку экспертаў, будзе ўшчэдзішчэ горшы. Некаторыя назіральнікі ўшчэдзішчэ шукаюць адказу на пытанне, чаму ў краіне, дзе дырэктор саўгаса стаў кіраўніком дзяржавы, у аграрычным комплексе наглядаеца хранічны аўрал. Нам здаецца, адказ знаходзіцца ў самым пытанні — замяніце толькі „чаму” на „таму што”. Тым не менш беларускі прэзідэнт у чарговы раз праівіў клопат аб патрэбах сельскай гаспадаркі, і ў аўторак [13.06 — рэд.] правёў чарговую нараду, на якой абмяркоўваліся пытанні аграрычнага комплекса.

Спачатку Аляксандр Лукашэнка падаў, што стратэгічныя пытанні развіцця сельскай гаспадаркі на нарадзе разглядацца не будзе і што ў поле зроку пададуць толькі тактычныя праблемы. У прынцыпе іх поўнасцю дастатковыя. Карацей кажучы, тактычная праблема адна — трэба вырасціць і сабраць плён. Калі больш дакладна, то Лукашэнка, мяркуючы па ўсяму, намерваеца напалохаць урад і мясцовых кіраўнікоў, каб яны забяспечылі ўраджай, нават калі гэта і немагчыма. Як і раней, адной з мер запалохвання было абязцяне прэзідэнцкіх інспекцый рэгіёнаў без палірэджання.

Вопыт апошніх гадоў паказвае, што дасягненню багатага, а нават сярэдняга плёну перашкаджае многае: у пазапрошлым годзе — паводка, у мінульым — засуха. Мінулагодні неўраджай, дарэчы, быў рэкордным: сабралі менш паловы ад патрэб краіны. Праўда, некаторыя спецыялісты сцвярджаюць, што і гэта ўшчэдзішчэ не канец, і прадвяшаюць, што сёлета плён будзе меншы на 30% за мінулагодні. У гэтым годзе пасевы, як вядома, вымерзлі, і значныя сродкі былі патрачаны на перасеў. Зрэшты, навучаныя горкім вопытам чыноўнікі рашылі за-

Наша пошта

Шматпаважанае спадарства!

Шчыра дзякую за пастаянную прысылку вашага цікавага беластоцкага выдання.

Зайсёды знаходжу ў ім шмат карыснай інфармацыі пра цяперашнія жыццё беларусаў Польшчы. Часам нямала новага, незнаёмага для мяне трапляецца ў рубрыцы „Беларусь — беларусы”. Я не лічу, у адрозненні ад пэўных чытчыц, што яна павінна знікнуць са старонак газеты.

Мне нават думаецца, што не будзе лішній у „Ніве” старонка з міжнароднай інфармацыяй. Перакананы, што і польскі беларускамоўны чытач, і беларускі атрымальнік тыднёвіка хочуць спажываць інфармацыю пра свет на роднай мове. Здаецца, у Польшчы няма ніводнага друкаванага сродку масавай інфармацыі, які б падаваў міжнародныя весткі па-беларуску. А ў нашай краіне, на жаль, не шмат выданняў змяшчаюць інфармацыю з іншых краін.

З вялікім зацікаўленнем чытаю гісторычную матэрыйалы пра Беластоцкыні Беларусь.

Натуральная, прыцягвае ўвагу і апошнія гумарыстичныя старонка. Праўда, здараеца, не ўсе моманты ў ёй разумею, бо некаторыя матэрыйалы „Ніўкі” на мясцовую, беластоцкую тэматыку. Вельмі

бяспечыцца ўшчэдзішчэ да таго, пакуль стане вядомым які плён вырашчаны і сабраны. Так, кіраўніцтва Мінскага аблвыканкама намерваеца адправіць у Краснадарскі край камбайнераў на 60-ці камбайнах „Бізон”, якія будуць там працаваць з 2-3 да 18-20 ліпеня. Хутчэй за ўсё, за гэта яны атрымаюць 15-20% пшаніцы, якую збяруць, — звычайна менавіта на такіх умовах расійскія рэгіёны запрашаюць папрацаўцаў замежных рабочых. Абласнікі ўлады разлічваюць, што на кожную адзінку тэхнікі атрымаюць прыблізна па 110 тон зерня.

Увогуле, сельская гаспадарка ў Беларусі з'яўляецца прамерна дарагім заняткам. Зрэшты, Аляксандр Лукашэнка пааўбяцаў, што неабходную дапамогу сяло ўжо атрымала і больш аграрыям няма на што разлічваць. Прэзідэнт сказаў: „Рыдаць, стагнаць і плацаць сёняня забаронена. Вы прыйшли не за грашыма. Усе гроши, якія вы прасілі, вам далі... Тому ніякіх дадатковых уліванняў у сельскую гаспадарку не будзе”. Трошку пазней Лукашэнка ўдакладніў: „Грошай няма”.

Зрэшты, у сельскай гаспадарцы грошай не будзе. Прэзідэнт сказаў, што аграрыи могуць не спадзявацца не толькі на фінансавую дапамогу з боку дзяржавы, але і на павышэнне цэн на сельскагаспадарчую вытворчасць. Паводле Лукашэнкі, цэнны і без таго прамерна высокі: „Мы ўжо цэнны задралі да такой ступені, што і мяса, і малака, і масла няма каму есці”. Па яго словам, склады затавараны прадукцыяй, але рэалізуваць яе па існуючых цэнах немагчыма. Такім чынам сельскагаспадарчая сфера Беларусі неўзабаве будзе жыць амаль пры камунізме: прадаваць бясплатна. Як бы ёй ўшчэдзішчэ навучыцца прадукаваць бясплатна?..

Вольга ТАМАШЭУСКАЯ
Беларусская деловая газета,
№ 785 ад 16.06.2000 г.

люблю разгадваць крыжаванкі. Асобныя з іх паддаюцца разгадцы не адразу. Прыходзіцца пасядзець, падумаць.

Шкада, але падарунак за адну з разгаданых мною крыжаванак не дайшоў на мой адрес. Ёсьць падазрэнне, што ён недзе згінуў у нетрах беларускага паштовага службі і ніколі не дойдзе. Дарэчы, вось ужо некалькі месяцаў запар канверты з нумарамі „Ніўы” прыходзяць з падрэзанымі акрайчыкамі. На пэўна, камусыці вельмі карціць даведацца пра змесціві паштовых адпраўленняў з рэдакцыі.

Вярнуся напрыканцы свайго ліста да газетных матэрыйалаў. На жаль, часам на старонках выдання аж стракаціць ад паланізмаў ці калек (а мо калек) з польскай мовы. Думаецца, варты змагацца з непатрэбнай пальчызнай на бачынах „Ніўы”.

На гэтай крытычнай нотцы (спадзяюся, вы не пакрыўдзіцесь за яе) завяршаю свой невялікі допіс.

З найлепшымі пажаданнямі,
Юрась СЦЯПАНАЎ, Віцебск

Ад рэдакцыі: За крытыку не крыўдзімся, а Вашы заўвагі пасправаюм улічыць. Напішыце, за рацэзіонне якой крыжаванкі прапаў падарунак, тады дашлем другі. А акрайчык канверта з „Ніўай” адрезваем самі, бо тады паштовая аплата атрымоўваецца меншай — такая, як для бандэроляў.

Праграмнай радзе Тыднёвіка „Ніўа” і прыватным асобам дзякую за памяць.

Надзея Артымовіч

Фэст у амфітэатры

У нядзелю 11 чэрвяна ў беластоцкім амфітэатры адбылося арганізаванае Галоўным праўленнем Беларускага грамадска-культурнага таварыства Свята беларускай культуры. Адкрываючы мерапрыемства старшыня ГП БГКТ, пасол Ян Сычэўскі прывітаў прысутных. У пераліку афіцыйных гасцей зауважалася поўная адсутнасць і тых з Варшавы, і тых з Беластока; я маю тут на ўвазе польскі бок, бо назначаныя Мінскам дыпламаты прысутнічалі — разам са жменькай мінскіх і гродзенскіх чыноўнікаў. Быў яшчэ гайнаўскі стараста Уладзімір Пятрочук і войты: гайнаўская Вольга Рыгаровіч і арлянскі Ян Добаш.

Яшчэ пару гадоў таму лік афіцыйных гасцей складаў неблагі адсотак усёй публікі і калі б такое захавалася і сёлета, агляд мерапрыемства аставіў бы мінорны настрой. Але калі эліты паказалі фальклорнаму гулянню плечы, шырокі простанародны масы зрабілі арганізаторам падарунак і запоўнілі амаль цэлы амфітэатр; позірк на публіку выклікаў мажорнае хваляванне.

Напэўна не менш ад мяне радаваліся і гледачы. На сцэне выступілі папулярныя ў нас калектывы, а найбольш іх было з Бельска, Беластока і Гарадка. Былі і госці з Беларусі: калектыв „Вербніца“ з Пружан і дзіцячы ансамбль „Ручак“ з Гродна.

Калектыв „Ручак“ быў заснаваны сем гадоў таму пры камбінаце „Хімвалакно“ ў Гродне. Як сказаў мне яго мастацкі кіраўнік Ігар Апuleвіч, якога ма-ма нарадзілася ў Беластоку, спачатку быў гэта толькі танцевальны кружок. Шляхам адбору таленавітых дзяцей з усяго горада калектыв вырас у ансамбль з уласным аркестрам, які сёння можа даць паўтарыгадзінны канцэрт. Ужо ў 1998 годзе ансамбль стаў лаўрэатам Усебеларускага фестывалю нацыянальных культур. Калектыв прымеши шырокі ўздел у гродзенскіх культурных мерапрыемствах. Сёлета ўзделнічаў у мастацкіх сустэрэах у Мінску, а цяпер, упершыню, прыехаў за граніцу — у Беласток.

Добрай традыцыяй беларускага фэсту ў беластоцкім амфітэатры становіцца прысутнасць Янкі Заброцкага з кніжнымі прапановамі ягонага варшаўскага Цэнтра славянскай кнігі. Найбольшим зацікаўленнем карысталіся кнігі, якія асвяцляюць Беласточчыну. Дырэктор Заброцкі зауважыў рост зацікаўлення кнігай у нашым вясковым асяроддзі, і то на, здавалася б забываюць, беларускай мове! Мо дзеецца таму так, што з інструмента выключна прапагандысцкай хлусні намагаецца яна стаць і носьбітам праўды. І яшчэ адна цікавінка ад Яна Заброцкага: ён стаў галоўным пастаўшчыком беларускай і ўкраінскай кнігі ў Японію: нядайна адправіў туды паўтоны славянскіх кніжак!

Апрача Яна Заброцкага прапанавалі свае кнігі і нашы літаратары: Міра Лукша, Віктар Швед і Уладзімір Сайчук. БГКТ таксама пропанавала некалькі кніжных выданняў, але найбольшым зацікаўленнем на тамашнім ларку карысталіся заслуханыя са сцэны гіты нашага вакальнага мастацтва, якія, запісаныя на плёнку або пласцінку, можна ўзяць у сумку дахаты і там яшчэ раз палюбавацца роднай песней.

Вырабы рукадзелля пропанавалі народныя майстры з Беларусі і Беласточчыны. Асабліва ўразіл мяне ажурныя саламяныя вырабы лідскіх мастацак — гэта сапраўды ювелірная работа. Жанчыны абсяваюць свой палетак жытам, пасля жнуць яго сярпамі, абрезваюць каласы і залацістая сырэвіна гатовая! А пасля мастацкі вычароўваюць з тae простае саломы сапраўдныя цуды.

Умельцы з арлянскага наваколля — з Рудутаў, Крывятыч і Кашалёў — пропанавалі таксама саламяныя вырабы, але больш салідныя, а апрача таго вырабы з сена і бярозавай лазы. Пропанаваліся таксама драўляныя скульптуры з майстэрні Уладзіміра Навумюка з Канюкоў.

Калі я распытваў некаторых пра-даўцоў, якім попытам карыстаюцца пропанаваныя імі тавары, яны наогул

Калектыв „Вербніца“ з Пружан.

Фота Сяргея Грынявіцкага

Лідскі ларак.

Стаяла сонечная пагода, аднак жара тая была цяжкая і магчыма ад яе, а мо ад мастацкіх хваляванняў некаторым выкананцам і гледачам спатрэблілася медыцынскія дапамогі. І, мабысь, тая пагода і прывяла ў амфітэатр камплект гледачоў.

Аляксандр Вярбицкі

Сэрыа ў Бельску

Які ціск бельскае культуры?

Дзевяцідзённы (27.05. — 4.06. 2000 г.) Дні Бельска завяршыў на нядзельным фэстывалі Studio Lato Радыё Беласток канцэрт гурту Голец Оркестра. Былі канцэрты, паказы, конкурсы, спорт. Паэзія, тэатр і кабарэ. Фатаграфіка і... чары. Экалогія і рыбалоўства. Но не самым хлебам жыве горад і людзі. Усё дзеля таго, каб, як кажа бурмістр Андрэй Сцяпанюк, у святочную хвіліну чалавек адпачыў, спаткаўся

з добрай кампаніі, паказаўся іншым. Вядома, спонсарам таксама гэта добрая нагода прадставіць сваю фірмавую дзейнасць і адразу каб выдадзены грош вярнуўся з працэнтамі. Рэклама ж рухае светам. Вядома, немалаважная справа прамоцыя самога Бельска-Падляшскага.

— Нам удалося ў гэтым годзе прыцягнуць яшчэ больш спонсараў, — кажа бурмістр. — Людзі пабачылі, што

гэта добрая форма рэкламы, сустрэчаў, знаёмствую людзей і рэгіёнаў, не толькі Польшчы. Хацелі б мы прыцягнуць яшчэ больш публік з-за Бельска. Медыя рэкламавалі наш горад, імпрэзы. У Радыё Беласток больш за тыдзень амаль кожную гадзіну ішлі матэрыялы пра Бельск, размовы з нашымі цікавымі людзьмі. Ужо ў гэтым годзе думаем пра наступныя Дні горада. Я ўпэўнены, што будуць яны яшчэ больш багатымі чым сёлета. Хочам паказаць штосьці новае. Думаю, што Бельскі дом культуры і яго дырэктор Сяргей Лукашук і іншыя, хто ўключыўся ў арганізацію дзён, будуць падказваць што найлепшае.

Горад выдаў на мерапрыемства са свае касы 25 тысяч злотых, рэшту — спонсары. Магчымым стала арганізація вельмі багатую праграму, музичную — пад кожны густ, ад disco-polо, фальклор, кантры і фольк да рока і блюза. Кожны меў занятак — і старыя, і малыя. Калі каму праста глядзеяліся і слухаліся, мог прахаладзіцца спонсарскім піўцом (пілаварня Кміціц). Прыйгажуні маглі зрабіць сабе класны макіяж (столік фірмы AVON), мужчыны малыя і вялікія маглі пацікавіцца аўто (SEAT), тэлефонамі (Plus GSM), вокнамі ды падлогамі, можна было падумаць, куды пакласці свае ашчаднасці (банкі)... А ў Дзень сэрыа — праверыць сваё сэрыа, узровень халестэры-

Бурмістр Андрэй Сцяпанюк хваліць Радыё Беласток.

ну, цукру ў сваім арганізме, набыць брашуры і кнігі пра здаровы лад жыцця. А што Бельск умее прыцягнуць сваёй гасціннасцю, адкрытысцю і шматкультурнасцю, сведчылі гості з глыбіні Польшчы, хоць бы пан Анджэй Каханска з Пулаваў, які аддаў сваю сястру за бяльшчаніна Уладзю Соху і такім чынам адчувае сябе як у сябе ды з радасцю прыязджае ў гості, а як прыедзе, то цяжка адсюль яму выбрацца...

Міра Лукша
Фота аўтара

„Ляўон Тарасэвіч — не большасць, ён выйграў свой стыгмат, як можна выйграць брыдою, хваробай...”

Беларускія стыгматы

Стыгма, стыгмат (stigma — gr.) — знак, кляймо, сляды, напамінаючыя разны на целе Ісуса Хрыста. Знак рабоў, злачынцаў, знак ганьбы.

7 чэрвеня г.г. у Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку адбылася прамоція кнігі Альжбеты Чыквін пад загалоўкам „Беларуская нацыянальная меньшасць як група стыгматызаваная”.

Аўтарка нарадзілася ў Вроцлаве і, як сама сцвярджае, пра тое, што ў Польшчы пражываюць таксама беларусы, даведалася толькі будучы ў Варшаве на студыях. Муж — беларус, які не тайў свайго паходжання, паспяхова пашырай дыяпазон яе ведаў у гэтай галіне.

Мо якраз таму д-р Альжбета Чыквін для сваіх доследаў выбрала беларусаў, хация магла б таксама распрацаваць у гэтым кантэксле, як сама яна заўважыла, кожную іншую нацыянальную меньшасць, пражывающую на Беласточчыне.

Д-р Альжбета Чыквін з'яўляецца ад'юнктам на Факультэце педагогікі і піс-халогіі Універсітэта ў Беластоку і на працягу многіх гадоў рабіла свае назіранні, якія выліліся ў гэтую кніжку. Цяпер жа яе сваякі — беларусы, ёсьць таксама вялікі круг сяброў і знаёмых — беларусаў, што таксама дапамагло ў распрацоўцы тэмы.

Сярод беларусаў Беласточчыны, гаварыла аўтарка, існуе тэндэнцыя, каб схавацца. Людзі мяняюць імёны на польскія (Зіна — дык Зоя, Вера — дык Ванда), каб скрыць свой стыгмат (дарэчы было б тут заўважыць, што ў нашых так званых беларускіх ліцэях ужо амаль не сустрэнеш беларускага імя — адны Агнешкі, Ілоны, Іаланты, Дароты). Перадачы на беларускай мове, канстатаўала Альжбета Чыквін, карыстаюцца велізарнай папулярнасцю, але ў краме беларускага слова не пачуеш. На вуліцы па-беларуску ніхто не гаворыць. Беларусам характэрна пачуццё ніжэйшасці ў адносінах да большасці.

Прыніжэнне і грамадскае клейманненне, гэта значыць, **стыгматызацыя**, не надта папулярная ў Польшчы тэма для навуковай распрацоўкі. Но з гэтым так, як калісі пісаў Сакрат Яновіч: што меншасць, маўляў, такая, якою учыніць яе большасць.

Аўтарка прывяла прыклад, як у Гданьску малады салдат на каталіцкія святы не падехаў у Бельск, да сваіх родзічаў. Узяў водпушк на праваслаўныя святы, дык думаў, што яго зацюкаюць. Выратаваў католіцкі ружанец, які на ўсякі выпадак дала яму на дарогу маці.

Д-р Альжбета Чыквін стварала сваю кніжку метадам апытаўніцтва. Такіх прыкладаў у яе мноства. І сапраўды, у жыцці — іх безліч! Памятаю горыч нябожчыку Міхася Шаховіча, які ў рэдакцыі расказваў пра падобную сітуацыю. Захвараў яго брат, палажылі яго ў беластоцкую бальніцу. Маці прыехала з вёскі наведаць хворага сына. Гаварылі чулліва, па-свойму, бо і як жа інчай магла гаворыць маці з сынам! Падышла лекарка і з пагардай кажа: „No, może byćcie chociaż w szpitalu gadali po ludzku!” Як жа будзе адчуваць сябе чалавек не клеймаваным...

Ляўон Тарасэвіч — пазітыўны прыклад, гаворыць аўтарка. Аднак, большасць хавае сваю нацыянальнасць. Тарасэвіч — гэта не большасць. Ён выйграў свой стыгмат, як можна выйграць брыдою, хваробай...

А вось вучні Бельскага беларускага ліцэя ўпісвалі ў анкету, калі паступалі ў вышэйшыя школы: грамадзянства

польская, нацыянальнасць польская. Невядома ж, хто будзе сядзець у камісіі...

Стыгматызацыя можа быць несвядомая, не як дыскрымінацыя, гаворыць аўтарка. Напрыклад, хтось не ведае, што сёння праваслаўнае свята, і не віншует калегу. Гэта не віна, бо нічога не зроблена наўмысна. Стыгматызацыя — клейманненне толькі некаторымі групамі, але можа ў пэўных момантах стаць небяспечным: мала, што дачка хоча выйсці за праваслаўнага, дык яшчэ і шлюб у царкве хоча браць! О не!

Тры бар'еры, на думку аўтаркі, бароняць беларусаў ад асіміляцыі: бар'ер зямлі, мовы і праваслаўная вера. Гэты тэзіс пацвярджае прысутны на вечары праф. Міхал Кандрацюк. На Сакольшчыне, сказаў ён, дзе большасць беларусаў каталіцкага веравызнання, пры нашых першых спатканнях людзі, якія размаўлялі між сабой (а пасля і з намі) на чысценкай беларускай мове, гаварылі нам: мы — палякі, беларусы — гэта там, — і паказвалі рукою ў бок граніцы. Наногул, падкрэсліў праф. Міхал Кандрацюк, на Беласточчыне ёсьць шмат проблем з нацыянальным самавызначэннем: сёння ён — беларус, заўтра — украінец, бо якраз паявіліся нейкія карысныя фактары дзеля перамены.

Як піша ў сваёй кніжцы д-р Альжбета Чыквін, меньшасны стыгмат можа быць схаваны і дзякуючы розным формам адмоўных адносін да сваёй групавой прыналежнасці, адрачэнню ад атрыбутаў уласнай групы і падкрэсліванню сувязей з дамінуючай групай. Так, напрыклад, некаторыя беларусы не признаюцца, што ведаюць сваю мову, адначасова падкрэсліваючы прывязанасць да польскіх нацыянальных традыцый.

Кніжка Альжбеты Чыквін адрасавана, як відаць, не толькі беларусам, якія дзякуючы гэтаму выданню могуць упрадарадкаўцаў у сваёй свядомасці фрустрацыі рознага роду, але і палякам, якія дадаваюцца больш не толькі пра беларусаў, але і пра саміх сябе.

У дыскусіі выступалі праф. Міхал Кандрацюк, праф. Ежи Нікітаровіч, консул Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, галоўны рэдактар „Przeglądu Prawosławnego” Яўген Чыквін, д-р Алег Латышонак з Кафедры беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку і іншыя.

Выступаючыя сваімі прыкладамі ўзбагачалі доследы аўтаркі кніжкі.

Хация Алег Латышонак сцвярджае, што звыклы смяротнік гэтую кніжку не прачытае, дык спрабаваць усё ж варта, хация б абмінаючы чыста навуковыя раздзелы. Кніжка напісана здзімальнай.

Ада Чачуга
Фота аўтара

Гітлер быў першы

[1 ♂ працяг]

Цяжка сабе ўявіць, што стан падрыхтоўкі Сталіна да вайны не быў вядомы немецкай разведцы. Немцы заатакавалі тады, калі трывала вялікая мадэрнізацыя ўзбраення савецкіх войск, калі новая тэхніка толькі праходзіла выпрабаванне і была ў нешматлікіх гарнізонах. Два гады пасля Чырвоная Армія магла мець больш танкаў лепшай якасці, чым армія Гітлера. Саветы прайграілі вайну ў 1941 г. таму, што ваенна і палітычная стратэгія Сталіна аказалася цалкам памылковай.

Савецкая гісторыяграфія, каментуючы ваенную катастрофу ў чэрвені 1941 года, пісала пра „вераломнную агресію гітлераўскай арміі на міралюбівую краіну рабочых і сялян”. Сярод прычын падражэння савецкай арміі найчасцей прыводзіцца раптоўнасць варожага нападу, перавага немецкай арміі ў колькасці салдат і баявой тэхніцы, дасведчанне немецкіх афіцэраў і жаўнерараў, парушэнне ворагам усіх прынцыпаў вядзення вайны. У скарачэнні — усюму вінаваты быў вораг, які невядома чаму на працягу некалькіх тыдняў знішчыў шматмільёнаў Чырвоную Армію.

Першага дня вайны Чырвоная Армія страціла 1 200 баявых самалётаў. Гэта амаль 40% усіх машын, якія знаходзіліся на заходнім фронце. У выніку хутлага наступу варожай сілы і бесперашкоднай дзеянасці немецкай авіяцыі, сёмага дня вайны немецкая армія была ўжо ў Мінску. У акружэнні апынулася амаль 4 мільёны савецкіх салдат. Большаясць з іх здалася ў палон і памерла ў немецкіх канцлагерах ад голаду і хвароб. Ня-

гледзячы на тое, што інструкцыя для савецкіх салдат выразна гаварыла, што маюць яны змагацца да перадапошнага патрона, а апошні пакінуць сабе, на пачатку вайны не было сярод жаўнерараў вялікай ахвоты паміраць за Сталіна і камунізм. Шмат хто з іх патраціў блізкіх у выніку сталінскіх рэпрэсій ў трыццатыя гады і не надта ведалі яны хто з'яўляецца іх галоўным ворагам.

Вялікі правал савецкай арміі ў першых месяцах вайны быў выключна вынікам палітыкі кіраўніцтва краіны. Раставала яно сітуацыю на фронце коштам мільёнаў сваіх грамадзян. Няма аднак сэнсу абвінавачваць у здрадлівай атакы канцлер Рэйха, таму што ўсе ў Еўропе ведалі хто такі Гітлер і чаго можна ад яго чакаць. Прытым варта адзначыць, што слова „здрада” абазначае вепраломства учынене прыяцелем, а вораг чыніць толькі варожыя дзеянні.

На працягу шасці дзён вайны Савецкі Саюз патраціў больш людзей чым Вялікабрытанія на працягу шасці гадоў, хация брытанцы змагаліся ў Еўропе, Афрыцы, Азіі і на ўсіх акіянах. Дзесяць мільёнаў загінуўшых савецкіх салдат сведчыць пра тое, чым коштам бальшавікі выйграілі вайну ў 1945 г. Перамога, калі ўлічыць 27 мільёнаў загінуўшых савецкіх грамадзян, у сапраўднасці была падражэннем. Гэта так быццам праўдай сяроднія велічыні єўрапейскі народ. Сталінскія планы пашырэння бальшавіцкай імперыі прывялі да такога размяшчэння часцей Чырвонай Арміі, што ў выпадку немецкай атакі былі яны проста прыгавораны на знішчэнне. Самае страшнае, што вінаватыя трагедыі і пакутаў савецкага грамадства выйшлі з гэтай вайны як вялікія збаўцы чалавецтва. Па сённяшні дзень вераць у гэта дзесяткі мільёнаў расіян, украінцаў, беларусаў.

Яўген МІРАНОВІЧ

Узнагарода для „Агнём і мячом”

Кінакарціна Ежы Гофмана „Агнём і мячом” атрымала ўзнагароду на Кінафестывалі славянскіх і праваслаўных народаў у Маскве. Польскі фільм атрымаў першую ўзнагароду ў катэгорыі фабулярных кінастужак разам з фільмам югаслаўскага рэжысёра Любіша Смардзіча. Гран-пры фестывалю заваявала кінакарціна Мікіты Міхалкова „Сібірскі цырульнік”.

Згаданы кінафестываль дзеянічае з 1991 г., а яго першапачатковымі арганізатарамі былі дробныя нацыянальныя і камуністычныя групоўкі. Суарганізатарамі чарговых выпускаў фестывалю былі, між іншым, презідэнт Беларусі Аляксандар Лукашэнка, Міністэрства культуры Югаславії, патрыярх Маскоўскі і ўсіх Русі Алексій II, Усерасійскі нацыянальны сабор.

— Я апынуўся на славянскім кінафестывалі і не скажу пра яго, што гэта „крайне нацыянальны фестываль”. Па-моему, фестываль быў крайне рэлігійным, надта экзальтаваным, нават

у найменшай ступені не адчуў я нацыянальныя памкненняў арганізатарапу, — сказаў Ежы Гофман. — Калі б гэта быў фестываль з нацыянальным ухілам, мяне, які дэманстраваў фільм з такай задумай як „Агнём і мячом”, не далі б галоўной узнагароды ў катэгорыі фабулы.

Ежы Гофман падкрэсліў яшчэ, што польскія палітычныя падзелы нельга пераносіць на расійскую рэчаіснасць. „Давайце дамовімся, што ў вытоку ўсяго, што калі-небудзь у іх паўставала, амаль заўсёды былі камуністы, але гэта не абазначае, што ў цяперашніх арганізатарапу камуністычныя карані”, — заявіў польскі рэжысёр.

У 1997 г. на фестывалі ўпершыню паказваліся польскія кінафільмы, між іншым, „Янцё-Воднік” Яна Якуба Кольскага, „Познань-56” Філіпа Баёна, „Клетка” Паўла Лазінскага. Два апошнія фільмы атрымалі на фестывалі ўзнагароды Інстытута польскай культуры ў Маскве. www.onet.pl

ці, ад пачатку склікання не з'яўляюцца членамі ніводнай камісіі Рады. У такай сітуацыі левыя патрабавалі пашырыць гэты пункт пасяджэння. Новы радны заяўві тады, што ён не падрыхтаваны яшчэ да выконвання дэпутацкіх абавязкаў і прапанаваў выключыць гэты пункт з павесткі дня. Калі правыя радныя прагаласавалі гэту пропланову (18 дэпутатаў), тады залу пакінулі левыя радныя (11 чалавек). Такім чынам прадэманстравалі яны сваю салідарнасць з двума дэпутатамі, якіх правыя мэтанакіравана не дапускаюць да працы ў камісіях Рады.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

Сапраўднае пекла

— Сапраўднае пекла было. Трэска-тэнь, чорны дым і такая паніка была, што не ведалі за што браца, — кажа Канстанцін Чыквін з вёскі Чахі-Арлянскія, дзе ў час пажару 11 чэрвеня 2000 года згарэла 12 гаспадарчых будынкаў і 90 гектараў лесу.

Адным з першых пажар заўважыў Сяргей Тарасюк з Чахоў-Арлянскіх, які быў на полі каля сваіх кароў. Гаворыць, што пажар паявіўся адразу пасля праезду цягніка, недзе а палове адзінаццатай гадзіны. Патэлефанавалі ў пажарную каманду, але пажар хутка набліжаўся да вёскі. Адны з рыдлёўкамі пабеглі перакопваць поле, каб агонь не дайшоў да бліжэйшых будынкаў, іншыя пачалі вывозіць гаспадарчыя машыны за рэчку. Ян Карнілюк, пажарнік з Дубіч-Царкоўных згадвае, што яшчэ перад адзінаццатай гадзінай уключылася сірэна на будынку пажарнай каманды ў Дубічах-Царкоўных. Спачатку гасілі лес каля дарогі ў Старыну і чыгуначнага праезду, а калі даведаліся, што гарыць бу-

дынкі ў Чахах-Арлянскіх, пераехалі ў вёску.

Загарэлася вёска

— Я была ў хаце, калі даведалася, што лес гарыць. Усе з рыдлёўкамі беглі перакопваць, каб агонь да будынкаў не дайшоў, то і я пайшла. Калі высокая хвайна загарэлася, вецер перакінуў агонь на клуню суседа і так пачалося, — кажа Анна Яканюк. — Пачаў лопаць шыфер на клуні суседа, здавалася, што снарады рвуцца, так грукала. Хутка загарэліся іншыя клуні, у тым ліку мая. Думала гасіць, а тут крычаць, што хата ўжо загараеца. Аднак прыехала пажарная каманда і стрымала асноўны агонь перад хатай. Яшчэ раней вывела каня, але больш ратаваць ужо не паспела. 9 індыкаў і 20 пеўняў згарэлі ў хляве. Прабавала адцягнуць воз ад пажару, але пад гару не дала рады, так і згарэў. Дровы ўсю вясну вазілі і жэрдкі на новыя плот і ўсё згарэла. Згарэла клуня з мінулагоднія саломай і сёлетнім сенам, хлеў і прыбудоўкі. Такі агонь быў, што страх было

Анна Яканюк паказвае знічэнні ад пажару.

падысці, добра што пажарнікі хаты ўратавалі.

На панадворку Анны Яканюк ляжыць тое, што засталося ад воза, тырчаць асмаленяя мураваныя сцены хлява, а ад клуні і прыбудовак толькі попел застаўся. Суседа Яна Несцерука, у якога пачаўся пажар, у вёсцы няма, паставінна жыве ў Гайнайцы. Аднак заўважыў мяне яго брат Уладзімір Несцярук, што жыве насупраць, падыходзіць і паказвае на папялішча.

— Усё згарэла, клуня, два хлявы, дзве бульбакапалкі, іншыя машыны, двухколка, воз, шпіхер, а ў ім збожжа, рухавік.

У яго вачах паяўляюцца слёзы і спыніеца з пералікам.

— Гэта ўсё можна яшчэ адбудаваць, але жонка брата ляжыць у бальніцы ад учарашияня дня. Калі прыехала з Гайнайкі і ўбачыла, што засталося з яе гаспадаркі, непрытомная ўпала, і дагэтуль прытомнасці не вярнула.

У Яна Яканюка таксама патрата вялікая, згарэла клуня, гаспадарчы будынак і ўсё тое, што ў іх знаходзілася. Праца пажарнікаў была складанай, бо

пажар увайшоў у вёску з двух бакоў. Калі гасілі агонь у пачатку вёскі, загарэліся будынкі ў канцы, якія амаль датыкаюць сцяны лесу.

Прычына пажару?

Вяскоўцы стараюца знайсці найбольш верагодную версю прычыны пажару. Вядома, што гарэла абочына каля чыгуначных рэек амаль ад Дабрывады ажно пад Арэшкава, непадалёк ад Чахоў-Арлянскіх. Агонь увайшоў у глыб лесу. Жыхары перакананы, што пажар узік каля чыгуначных рэек пасля праезду цягніка, але сапраўдная прычына пажару застаецца яшчэ невысветленай. Адны лічаць, што, мабыць, быў уключаны тормаз і ад іскры загарэлася сухая трава, другія гаворыць, што мог падпаліць нейкі злачынца, які ехаў цягніком. Гасіць пажар сабралася каля 30 каманд. Прыйбылі таксама лясныя працаўнікі, жаўнеры, памагалі людзі з навакольных вёсак. Лес гасілі верталёт і два самалёты. Паводле ўступных падлікаў страты ацэнены на 500 тысяч злотых.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Агонь знічыў усё.

Юбілей Гайнайскага белліцэя

[1 ♂ працяг]

раста Уладзімір Пятроцук, старшыня Рады Гайнайскага павета Вольга Рыгаровіч і дырэктар Бельскага белліцэя Зінаіда Навіцкая. З прапановай стварыць стыпендыяльны фонд, які ўспамагаў бы белліцэістам выступіць старшыня Беларускага саюза ў РП Яўген Вана і на яго рэгістрацыю перадаў дзве тысячи золотых. Гаварыў ён таксама, як выпускнік і былы настаўнік белліцэя, успамінаючы школьнія гады і нядайна памерлага настаўніка беларускай мовы і дырэктара Аляксандра Іванюка. Старшыня БГКТ, пасол Сейма Ян Сычэўскі хваліў белліцэя за адукатыўныя поспехі, звязаючы ўвагу на асаблівасць яго значэнне ў вясковым асяроддзі ў мінулых гадах, пра якія ўспамінаў настаўнік гісторыі Яўген Янчук.

З гісторыі школы

Гісторыя беларускага ліцэя ў Гайнайцы звязана з датай 1 верасня 1949 года, калі ў адным будынку пачалі адначасна працаваць Пачатковая школа і Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання. Пасля ўспамінаўся 1965 год, калі белліцэй аддзяліўся ад пачатковай школы і 1966 год, у час якога школа прыняла названне Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання ў Гайнайцы. У 1993 годзе вучні перайшлі вучыцца ў новы школьны будынак, а ў 1999 годзе

дзе адбыліся чарговыя арганізацыйныя змены і разам са стварэннем побач белліцэя беларускай гімназіі, школа пачала карыстацца новым названнем: Комплекс школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы. Перад мерапрыемствам у школе паявіліся насценгазеты аб гісторыі школы і яе дырэктарах. Выпускнікі атрымалі таксама новую кніжку „Беларускі ліцэй ў Гайнайцы”, якую апрацавалі былы дырэктар ліцэя Аляксандр Іванюк і настаўнік беларускай мовы Васіль Сакоўскі. Можна ў ёй прачытаць пра гайнайскіе беларускіе школы, якое пачало развівацца ў 1939 годзе, пры савецкай уладзе. У кнігцы змешчана інфармацыя пра гісторыю школы, поспехі вучняў, настаўнікаў ды спісок выпускнікоў. Дырэктар Яўген Сачко расказаў пра сённяшні дзень белліцэя і белгімназіі, у якіх вучыцца зараз каля 580 вучняў і працуе 41 настаўнік, з ліку якіх 31 за поўны штат. Пайнфармаваў пра вынікі Агульнапольскага рэйтынгу, праведзенага сярод сярэдніх школ Польшчы тыднёвікам „Перспектывы”, паводле якога Гайнайскі белліцэй заняў пяцідзесятасятое месца ў Польшчы і чацвёртае ў Падляшскім ваяводстве.

Сямейная атмасфера

Пасля афіцыйных выступленняў вядучы мерапрыемства настаўнік Ян Карчэўскі даў голас школьнай моладзі,

Яўген Вана перадаў дырэктару Яўгену Сачко гроши ў стыпендыяльны фонд.

якай з дапамогай апекуноў Бажэнія Ляўчук і Вольгі Сянкевіч падрыхтавала артыстычную частку.

Выступілі ў ёй дзяячы з калектыву „Знічка”, якія падрыхтавалі, між іншым, мясцовыя песні, была дэкламацыя, моладзь танцевала „Лявоніху”, а Кацярына Сапяжынскія пад акампанемент гурту „Гоман” праспявала дзве песні — спецыяльна апрацаваную „Беларусачку” і падрыхтаваную на святкаванні „Залаты юбілей”. Перад разыходам з актавай залы ўсе ўдзельнікі за-

співали „Люблю наш край”. Выпускнікі спаткаліся яшчэ ў час балю абітурыентаў і на наступны дзень гасцівалі ў Тапіле. Многія сумавалі па старым драўляным школьніку і яго непаўторнай атмасфэры. Сярод выпускнікоў можна было ўбачыць прадстаўнікоў мясцовых самаўрадавых улад, гасцей з-за мяжы і людзей розных прафесій, якія забыліся пра свае абавязкі і супольна ўспаміналі мінулае.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Удзельнікі XIX Сустрэч „Зоркі” на фоне Хмельна.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

XIX Сустрэчы „Зоркі”

Карэспандэнты „Зоркі” прайшлі чарговыя журналісці курсы на тэму прэсавых жанраў ды практикаўаліся ў пісанні інфармацыі, фельетона, інтэрв’ю і рэпартажу. Гэтым разам Сустрэчы адбыліся ў кашубскім Хмельне, што на Памор’і. У занятках ўдзельнічалі 25 асоб з „Зоркі” ды краязнаўцы з Хмельна — з мясцовай пачатковай школы. У днях 7-14 чэрвеня ўдзельнікі курсаў адредагавалі трывогі, ладзілі краязнаўчыя падарожжы па Кашубскай Швейцарыі і Трыгорадзе ды падрыхтавалі тэатральную пастаноўку.

У Хмельне працавалі трывогі: краязнаўчая „Піявіца” (галоў-

ны рэдактар Міхась Сцяпанюк) пад кірауніцтвам Ганны Кандрацюк, беларуска-кашубская „Кашэбско столеца” (галоўны рэдактар Патрыцыя Кос) пад кірауніцтвам Лены Глагоўской і „Сустречанская” (галоўны рэдактар Мажэна Жменька) пад кірауніцтвам Галіны Навумюк. Тэатральная заняткі вяла Жанэта Роля, якая разам з ўдзельнікамі Сустрэч падрыхтавала пастаноўку кабарэ „Куль”, гэтым разам з кашубскім матывамі. Знаёмыя з мясцовымі асаблівасцямі і кашубскай зямлёй ладзіў гаспадар нашага Дома вандроўніка Станіславу Клімовічам, прэзасу пякарні Анджэю Міраслаўскому, Магдалене Костух (за смачныя трускалкі). Сардечную падзяку накіроўваем тэксама вялікаму сябру беларусаў, вынаходцу нашых спонсараў і спеваку — Веславу Бэчкоўскому.

У выніку тыднёвой пабыўкі на Памор’і ўзнік багаты і разнавідны

прэсавы матэрыял, які надрукуюм на старонках „Зоркі” і „Нівы”.

Спонсары мерапрыемства: **Польскі фонд дзяцей і моладзі, Фірма „Прыма” з Хмельна.**

Арганізаторы і ўдзельнікі Сустрэч выказваюць тэксама падзяку жыхарам Хмельна: **войту Збігневу Рашкоўскуму**, гаспадарам Дома вандроўніка **Малгажаце і Станіславу Клімовічам**, прэзасу пякарні **Анджэю Міраслаўскуму**, **Магдалене Костух** (за смачныя трускалкі). Сардечную падзяку накіроўваем тэксама вялікаму сябру беларусаў, вынаходцу нашых спонсараў і спеваку — **Веславу Бэчкоўскому**.

**Рэдактар „Зоркі”
Ганна КАНДРАЦЮК-СВЯРУБСКАЯ**

Кашубская моладзь

Пасля сустрэчы з моладдзю ў кашубскай школе мы запрасілі іх да сябе. Яны прыйшлі ў 1900 гадзін. Аказалася, што яны ахвотныя да супольнай размовы. Я даведалася, што яны не ўмеець гаварыць на кашубскай мове, аднак іх бабулькі — яшчэ так. Мы мелі нагоду пазнаёміцца з хлопцам, Адамам Ромскім, які жыве недалёка Хмельна — у Заворах. У яго сям’і ўсе, апрача маці, ведаюць кашубскую мову, ён таксама. Найбольш яны любяць возера Радунскае, на якое найчасцей ездзяць валасіпедамі або ідуць пешшу. Часта ходзяць у касцёл.

— Людзі з Хмельна вельмі веру-

ючыя, — сцвярджае адна з дзячутак. Яны вельмі ахвотныя навучыць нас песню на кашубскай мове. Мы не хацелі быць горшымі і развучылі „Купалінку”. Кашубы вядомыя сваімі нотамі, якімі ніхто іншы не карыстаецца. Ноты прадстаўляюць: кола, скрыпкі, вілы і іншыя прадметы штодзённага ўжытку. Большасць кашубаў умее іх „чытаць” — гэта цэлая песня, якую нам праспявалі. На жаль, час хутка бяжыць і нашым гасцям трэба было вяртацца дамоў. Аднак мы запланавалі наступнае спатканне.

**Патрыцыя Кос
„Кашэбско столеца”**

Deja vu?

Часам здараецца, што будучы ў нейкім месцы здаецца нам, быццам мы гэта бачылі, ужо перажылі. Гаворыцца, што ў нас *deja vu*. Хтосьі падумае, што гэта не мае нічога супольнага з Сустрэчамі. Аказваецца, што мае вельмі многа. [...]

Хмельна, XIX Сустрэчы „Зоркі”. Найлепшая, найбольш інтэлігентная, непаўторная рэдакцыя краязнаўцаў ідзе праз мясціну. У пэўнай хвіліне з правага боку бачым бар... Звычайны бар. Але ці напэўна? Называецца ён „U Władka”. Не ведаю, ці тут таксама прыемна, як у гайнаўскага „Валодзі”, але і так на сэрцы робіцца весялей. У рэшце рэшт гэта прынамсі часткова свойскі акцэнт. 50 метраў за кашубскім „Валодзізм” уваходзім на вуліцу, патронам якой... Святаполк. Я проста дома! Відаць, „нашы” элементы можна знайсці нават 500 кіламетраў ад Беласточчыны.

[...] Ёсьць яшчэ адзін элемент, які, на жаль, спалучае абодва рэгіёны. Частка „ix”, як і частка „nas” не вельмі хоча прызначана да сваіх каранёў.

**Мішка СЦЕПАНЮК
„Піявіца”**

Легенда пра Хмельна

Даўным-даўно пакахаліся маладыя людзі. Хлопец, у адрозненне ад дзячутак, быў багаты. Дзячутак не мела пасагу і таму бацька багатага хлопца не хацеў, каб яны пажаніліся. Дзячутак не магла жыць без яго і з цяжкім сэрцам утапілася. Калі хлопец даведаўся аб гэтым, памёр ад роспачы. Пахавалі іх па двух баках касцёла. За адну ночь з іх магілаў вырас хмель, які злучыўся над касцёлам. Калі бацька хлопца гэта пабачыў, абрэзаў яго, але на другую ночь хмель зноў вырас і злучыўся. Людзі гавораць, што гэтым способам злучыліся іх сэрцы. Ад гэтага хмелю пайшла назва мясціны — Хмельна.

**Анэта ГАЛІМСКАЯ,
Паўліна ПАШКО
„Кашэбско столеца”**

Моладзь з Хмельна навучае нас кашубскіх песень.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

„Сучасны замак” на Кашубах

Раніца. Прамені сонца прабіваюцца скрэзь воблакі. Цёпла. Сустрачане „Зоркі” выходзяць на экспурую ў замак, у лес.

— Цікава, які гэта замак? — гадаюць з сяброўкай.

Наша дарога крутая і доўгая. Над галовамі кружаць птушкі. На вокаля цягнуцца малаяўнічыя краявіды: аэры, палі і лес. Па дарозе сустракае нас перашкода, гэта „Д’ябальскі мост”.

— Ой, як мы пяройдзем, — перажываюць нашы сябры. — То ж тут вада, — кричаць.

Аднак гэты мост не перашкодзіў нам ісці далей. Цяпер мы ідзем лесам. Высокія дрэвы прысохлі ад гарачых праменняў сонца. Нам таксама мяшае гарачыня, але ідзем настойліва. Аднак дарога хутка рыхтует нам новыя сюрпрызы. Перад намі стаіць указальнік: „Увага, злосны сабака!”

— Не бойцяся, ён не такі злосны, хаця апошнім часам парваў мне штаны і ўкусіў за лытку, — жартуе наш экспурсавод. — Ідзем разам, гуртам, — перасцерагае Станіслаў Клімовіч.

Чорныя вежы замка віднеюць ужо здалёк.

— Які ён вялікі, — заўважае сяброўка Аня.

Урэшце прыйшлі. Пабачылі вялі-

кі, з чырвонай цэглы замак, аколены высокім мурам.

— У гэтай пабудове ўсе архітэктурныя стылі, — адзначае пан Станіслаў.

— Так, ён вельмі вялікі і прыгожы, — уздыхае адзін з нашых спадарожнікаў.

Гісторыя замка доўгая, складаная і таямнічая. Пачалі яго будаваць у 1984 годзе, але ніхто пра яго не ведаў.

— Не ведае ніхто чалавека, які будаваў гэты замак? — пытаюць зацікаўлены журналісты.

— Не, ніхто яго не ведае, ён — „ананімны будаўнік”, — адказвае Станіслаў Клімовіч.

— Хіба ўласнік меў многа грошай і фантазіі, — смяюся.

Замак падабаецца наведальнікам, жыць там хацеў бы кожны. Вялікія залы, доўгія калідоры, „Белая дама” — гэта думкі маладых людзей. Проста казка. Вобраз шчаслівага жыцця, якое хацеў пачынаць шалёны ўласнік пабудовы.

Маладыя журналісты вярталіся з экспуры вельмі задаволеныя. Многа думак кружилася ў іх галоўах, якія ахаладзілі купаючыся ў аэранай вадзе.

Юстына Грыцюк
і Агнешка Івацк
„Піявіца”

Замак у Лапаліцах.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Кашубска-беларуская крыжаванка

Запоўніце клеткі беларускімі словамі Адказы (з наклеенымі кантрольнымі талонамі) даўшыце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавы ўзнагароды.

Jo				Bialka
Czipa				
Ptoci				
Starka				
Stegna				

Адказ на крыжаванку № 22:
Жанр, Данія, ражон, рыла, конь, дом, рай.

Падарожжа, нажын, краявід, Іна, Ода, доля, май.

* * *

Прыехалі мы ўёмнай ночкай.
Ідуцы ў „схранісса” радочкам
марылі аб двухмесных пакоях
і адпачынку ў паморскіх настроях.

Атрымалі пакой адзін,
з двух'яруснымі ложскамі.
Няма дзе марыць,
няма дзе сніць.
І заплакаць
няма калі!

Кася ЯРАШЭВІЧ
„Піявіца”

Узнагароды, фламастэры, выйгравалі: Уршуля Ляўчук з Гарадка, Марта Андрасюк і Анна Кунтэль з Бельска-Падляшскага, Наталія Герасімюк з Махнатага. Віншуем!

Толькі індывідуалы!

Індывідуалы ў час пастаноўкі кабарэ „Куль”.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Сустрэчы „Зоркі” гэта месца дзіўных і непаўторных здарэнняў. XVI Сустрэчы — „кralі ды мардавалі”. XVIII — за вакном асяродка адпачынку бушавалі піхапаты, якія потым трапілі ў жаночы туалет, а ў прыбіральні хлопцаў хтосьці памяшаў з балотам мужчынскі род.

А цяпер XIX Сустрэчы. Кашубы. Удзельнікі, як заўсёды пасля прыезду на месца, атрымалі пакойчыкі. Гэтым разам у Маладзёжным доме вандроўніка ў Хмельне (CHECZ dlo WANOLOW). Атрымалі пакойчыкі, а дакладней — адну вялікую залу, у якой было мноства цвёрдых, жалезных, двухпавярховых ложкаў. Жах! Некаторыя ўдзельнікі трапілі ў глыбокую фрустрацыю. Пачалі наракаць і злавацца на ўвесь свет. Хацелі нават вяртацца цягніком да дому. На шчасце, мудрыя галоўкі прыгажунь знайшлі выхад з непрыемнай сітуацыі. Інтэграцыя — у поўным гэтага слова значэнні. Трэба жыць у супольнасці! Апрача ўдзельнікаў на Сустрэчах „Зоркі” былі таксама іншыя людзі. Прыгожыя кашубкі — галоўны аб'ект зацікаўлення нашай сустрачанскай меншасці. Томак, Mixасі і Андрэй перажывали

лі мукі ад прыгажунь. Былі ў са-праўдным раі і не патрапілі поўнасцю гэтага выкарыстаць. Гасцімі былі таксама цудоўныя „дрэсяжы-жэлюсі” са Штума і мясцовыя індывідуалы, якія вельмі ахвотна хацелі пагуляць на кухні ў тэатр з сустрачанкамі. На кожных Сустрэчах, ад першых па сённяшнія, ёсць наша маладая акцёрка і прыма-балерына — Наталька. Як верная паклонніца хлопцаў з бельскага белліцэя, прысвячала кожную вольную хвіліну на поўныя экспрэсіі размовы са старэйшымі сябрамі з Бельска. Песні пра коніка, бараду і слоік з капустай, у выкананні першай і найлепшай па Жанэце Ролі сустрачанскай акцёркі, захаплялі, смяшылі і забаўлялі амаль усіх. Аднак гэта „прышч” і „кропля ў моры” ў парыўнанні з выступам вядомай паэтэсы, якая пагасіла ўсе свае прагі, калі скаштавала і адчула на сабе магічную сілу аэранай хмеленскай вады. Сустрэчы „Зоркі” гэта сапраўды цікавая імпрэза. Адкрываюцца новыя таленты журналістаў, паэтаў, а нават акцёраў. Адны індывідуалы... Адзін лепшы ад другога...

Мажна ЖМЕНЬКА
„Сустрачанская”

Замнога сабе дазваляем

Удзельнікі Сустрэч завіталі ў Хмельна. Спяць яны на двухпавярховых ложках. Дзяўчат усіх 22, а хлопцаў — трох.

— Чаму так многа дзяўчат? — гадае Томак Суліма.

Але дзяўчаты вельмі добра адносяцца да хлопцаў. Хлопцы таксама вядуть сябе прыстойна, хаця ноччу немагчыма заснуць, бо хлопцы вядуть перамовы. Андрэй, калі засне, дык пачынае храпці. Дзяўчаты не

горшыя за хлопцаў у начных размовах. Часам ім робіцца маркотна і засынаюць. Калі раніцай устаюць, усенькія нявыспаныя, бо целую ноч перагаварылі замест спаць.

— Як вярнуся дадому, буду спаць увесь дзень, — сцвярдждае сяброўка.

Гэтыя Сустрэчы іншыя ад папярэдніх. Цікава, чаму? Можа таму, што мы замнога сабе дазваляем?

Бася ТРАФІМЮК
„Піявіца”

У час краязнаўчага рэйду наведалі Кашубскую Швейцарыю.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Можна пазайздросіць такога мерапрыемства

Ганаровы член „Чарамшыны” Яцек Курань з калектывам.

Пятыя фолькавая сустрэчы „З вясковага панадворка” сёлета трохі перамяніліся. Асноўным іх арганізаторам стала нядаўна заснаванае Таварыства аматараў нацыянальнай культуры ў Чаромсе, якое намагаецца надаць адпаведны ранг мерапрыемству і прынягнуць спонсараў.

— Лета, гэта самы адпаведны час для арганізавання ўсялякіх мерапрыемстваў на ўлонні натуры, — гаворыць дырэктар ГОКа Тамара Кердалевіч. — Тому і тэрмін фолькавых сустрэч перамянілі мы з каstryчніка на чэрвень.

Паколькі на мінулагодніх сустрэчах зала была бітком набіта (канцэрты былі дармовыя), дык сёлета задума ўпушкаць публіку за билетамі (8 зл. на 2 дні і 5 зл. аднаразова) насыярожвала. Аднак, у суботу, 3 чэрвень, у зале было шмат людзей, хаця былі і вольныя месцы. Калі канферансье Станіслаў Яскулка з Новага Тарга вітаў публіку і спонсараў мерапрыемства, у залу зайшоў старшыня сеймавай Камісіі па справах этнічных і нацыянальных меншасцей Яцек Курань з жонкаю.

Першымі на сцэне выступілі бубначы з Беластока. Затым выступіў калектыв „Крыви” з Беларусі. Амаль у большасці іх твораў адчуваўся сумны настрой. Пра нялёгкую дзяячочую, жаночную ды беларускую долю рассказала

у сваіх песнях Вераніка Круглова. Але і былі вясёлыя ноткі. Песня „Яркае сонца ў аконца” зварухнула аўдыторью. Артысты знайшлі агульную мову і не задоўга ўсе разам спявалі: „Оле-оле, Беларусь живе!”

Чарговым калектывам была гуральская капэла з Касцяліска. Тут ніхто не заказваў паасобных нумароў праграмы. Музиканты рэзalі ад вуха да вуха. Кружыліся ў танцы шматкаровыя спадніцы танцораў, якія сышлі са сцэны ў залу.

Яўрэйскую клезмерскую музыку ўпершыню презентаваў на чаромхайскай сцэне калектыв „The Cracow Klezmer Band” з Кракава, а суботні блок выступленняў закончыўся канцэртам мясцовай „Чарамшыны”.

Пяты год арганізуюцца фолькавая сустрэчы, — пачаў прэзентацыю „Чарамшыны” вядучы. — Чацвёрты раз у Чаромсе... А ўсё пачалося ад гэтай крошачкі (тут паказаў на дробненькае ablіčча мастацкага кіраўніка калектыву Барбары Кузуб-Самасюк). Яна не толькі патрапіла захвоціць удзельнікаў на першай сустрэчы да арганізавання наступных, але расславіла сваё асяроддзе і зараз мае шматлікія контакты ў Польшчы і за граніцай ды тысячи паклоннікаў. Аднаго з іх добра ўсім вядомага магу за-

рэкамендаваць. Гэта спадар Яцек Курань...

У зале пачаліся бурныя аплодысменты. А вядучы працягваў далей:

— Каб усе ў Польшчы былі такія, як пан Яцек, дык жылося б нам намнога лепш... Весялей — напэуна! — закончыў канферансье.

У нядзелью, 4 чэрвень, мерапрыемства працягвалася на паветры перад домам культуры. З аднаго боку агароджы клуба гандляры расставілі свае ларкі з рознакаляровымі цацкамі для дзяцей. Побач — кіёск з півам пад парасонам з эмблемай піварнага завода Кміціц, якая запрашала на шклянчуку духмянага піва. Другі такі знаходзіўся на пляцоўцы, а трэці працаваў ўнутры клуба.

З процілеглага боку, у шарэнзе стаялі драўляныя забудовы з саламянай страхою, плеценай агароджай з галінак дрэў, на якой віслі гліняныя гаршчкі і саламянія шпакоўні.

У першай „хатцы” жанчына прадавала вырабы з саломы, у іншай — з бярэзіны. Далей музыканты ў народных касцюмах горцаў рэзalі гуцульскія мелодыі. Гэта калектыв „Чарамаш” з Верхавіны цешыў сэрцы чарамшукоў сваёй музыкай. Далей за музыкантамі працаваў ганчар Збігнёў Пяхоўскі з Чарнай-Касцельнай. За ім каваль Антоні Сідз выкоўваў з жалеза артыстычныя цацкі. У канцы „вёскі” работнікі Сельскагаспадарчай кансультатыўнай Гайнайкі вабілі прысутных дамашнімі вырабамі з мяса, малака, якія за сім-

валічную залатоўку можна было пакаштаваць. Вясковыя смакоўні падрыхтавалі Ніна Яфімюк і Клаўдзія Малеўская супольна з гаспадынямі з навакольных вёсак.

На калідоры клуба можна было пазнаёміцца з фотавыстаўкай Славаміра Галіцага „Даліна верхнія Нарвы”. Сёлета гэты аўтар выдаў даведнік па Нарвянскім нацыянальнам парку „Польска Amazonia”.

Першы нядзельны канцэрт пачаўся з саракамінутным спазненнем. Вяскова-гарадская капэла „Музыканты” з Кракава прывітала публіку польскім і ўкраінскім песнямі. Калі „Музыканты” стамліся, вядучы заказаў наступны калектыв — „Чарамаш” з Верхавіны. Яны вядомыя ў нас, паколькі паспяхова выступалі на Беласточыне і Сувальшчыне.

На сцэне з'яўляюцца зноў „Музыканты”. Нечакана для гледачоў, адна з музыкаў сышла са сцэны і прапанавала гледачам навуку танцаў. Музыканты з Кракава і Верхавіны гулялі з гледачамі амаль да палова адзінатачай вечара.

Так закончыўся фолькавая сустрэчы „З вясковага панадворка” ў Чаромсе. Канферансье Станіслаў Яскулка сказаў, што такіх калектываў, з таکім рэпертуарам і такога мерапрыемства можна пазайздросіць не адзін горад у Польшчы. Ды і публіка была цудоўная!

Уладзімір СІДАРУК

Фота Тамары КЕРДАЛЕВІЧ

За сімвалічную залатоўку можна было пакаштаваць вясковыя смакоўні.

Пташкі, анёлкі, д'яблы і людзі

І дрэва заплача разам з Маці на Сыне... (разьба Пятра Сулкоўскага з Гайнайкі).

У Падляшскім музеі (ратуша) у Беластоку адкрыта выставка народнай разьбы. Большая з гэтых скарбай (на выстаўцы больш за 700 твораў пяцідзесяці разбяроў) застаецца яшчэ схавана ў музейных склепах.

Выставка, прэзентаваная ў пяці залах, падзелена на тэматычныя цыклы. У першай зале прэзентуюцца рэзьбы на рэлігійныя тэмы. Гэта постаці святых, знішчаныя часам і сучасныя фігуры распятага Хрыста, счарнелыя, паточаныя каплічкі з ваколіц Кнышинскай пушчы, „шопкі”, сучасныя выявы святых. У „дзіцячым” пакой — драўляныя цацкі, ложачкі, калыскі. У адной залах, дзе свет людскі мяшаецца з птушыным (дрэвы кронамі ўніз, неверагодна каляровыя, свет той — перакулены, які можа ўбачыць хіба толькі птах) — здаецца, тысячи птушак і птушачак, некаторыя з кожным пёркам як у сапраўднасці, бяры вось і ляці, і сімвалічныя, на птаха толькі падобныя з кшталту, і щабятанне птушынае (з магнітрафона). Пасля — свет вяско-

вой штодзённасці — сям'я, мужыкі з земляробчымі прыладамі, кавалі, касцы, жнё... Жыд, карчмар, музыкі. Анёлы, д'яблы, усё як у пахмельным прывідзе. Старыя, стомленыя жыццём вандроўцы, бабы ў хустках, з немаўлятамі ў абдымках ці ў радзюжцы за плячымі... А ёсьць зала, дзе і палітыка ўмешваецца ў гэты зачараваны свет — з гумарам, смехам, іроніяй ды павагай ці ўдухуленасцю — бо дзе ж, пане, без палітыкі! Велічны кардынал Стэфан Вышынскі. Тужлівы св. Максіміліян Кольбэ. Язэп Пілсудскі вус сумісты ставіць, Ганна Сухоцкая спявае ў мікрофон, Валэнса на скрыпцы рэжа, а Барыс Ельцын лупіць у бубны! Вядома, Біл Клінтан — з саксафонам. А дырыжор — сам Гэльмут Коль. Бо драўніна — не мёртвая, тым больш у далоні майстрава, які перадае ёй свой дух. І бачыцца той дух народны — прагу святасці, чысціні, прыгажосці, затрымання хоць на міг былога.

Міра ЛУКША

Фота аўтара

Біблія. Знак бачны адзінства

Хрысціянскае экуменічнае задзіночанне „Oikumene” ў Рэчы Паспалітай і Падляшская ксёнжніца запрасіл ўсіх прагных слова 1 чэрвеня г.г. у чытальную залу ваяводскай бібліятэкі на экуменічны біблейны вечар.

Спачатку здавался, што больш будзе выступоўцаў (м.інш. харыстаў) чым слухачоў, але прыгожая і вялікая чытальня кніжак запоўнілася шаноўнымі слухачамі, якіх часта можна ўбачыць на культурных мерапрыемствах арганізаваных у Беластоку, м.інш. у Цэнтры праваслаўнай культуры, у ратушы ці ва ўніверсітэце. Сярод арганізатораў сустреч для душы вылучаецца паэтэса і дзяячка Аляксандра Шавэла-Навацкай, пра дзейнасць якой чыталі мы ў „Ніве” не раз. Яна і павяла гэтае хрысціянскае спатканне, перапоўненае духам лучнасці людзей з людзьмі і з Богам, які ёсьць любоў, дарование і мір. А як і сярод слухачоў, так і святароў і артыстаў ды выступоўцаў былі прадстаўнікі розных веравызнанняў аднаго Бога.

Выступленні-рэфераты перапляталіся пеннімі хораў — праваслаўнага ардынарата Войска польскага (пад кіраўніцтвам а. дыякана Яўгена Скаўронскага), Схоля Ерузалем з рыма-каталіцкай парафіі Успення Марыі Панны (дыр. Барбара Крысь) і хору хрысціян баптыстаў (дыр. Яўген Купрыянаў) і дэкламацыяй Алінай Гельнеўскай рэлігійных вершаў паэтаў А. Шавэла-Навацкай, Віктара Шведа, Веслава Казанецкага, Яна Леанчука, Леонарды Шубзды, Веслава Шыманскага, Мечыслава Чайкоўскага, Рамана Бранштэтара. Узнёслыя і цудоўныя спевы ў выдатным выкананні яшчэ больш усведамлялі слухачам, што слা-

віць Тварца можна ўсяк — і псалмам, і ціхім выконваннем сваёй справы, і спрыяннем дабру і лучнасці між людзьмі незалежна ад часу, у якім живем, нацыянальнасці, мовы, адукацыі. Але вера гэта не толькі ласка спазнання духоўнага, гэта таксама і веды, паводле наказу Хрыста: спачатку навучыцесь, ахрысціцесь ў Маё імя і **навучайце** народы. Таму і сёння выступілі тыя, што Дабравесць нясуць друкаванным словам да людзей. Выдаўцы, распаўсюджвалікі, перакладчыкі.

Каардынатар экуменічнага перакладу Святога Пісання, перакладчык Апостальскіх Дзеяў, кс. д-р Міраслаў Кедзік расказаў пра супольныя працы прафесіяналаў перакладу розных веравызнанняў (католікі, праваслаўныя, адвентысты, баптысты, пратэстанты; міжканфесійны калектыв перакладчыкаў з 12 цэрквав) над экуменічным перакладам Бібліі. Справа не толькі ў дакладным ды сучасным тлумачэнні арыгінальных рукапісаў, дакладнай пунктуацыі (знакі прыпынку, так як у арыгіналах, якія часта былі памяняны згодна з шматвяковай традыцыяй) — бо ж „нельга ў сказаным замяніць ні дадаць ні адно слова”. Часам старыя пераклады маюць месцы няясныя і „звышшніцэрпрэтаваныя”, у якіх, бывае, зменены нават і сэнс, напр. Хрыстос у сапраўднасці не кажа Пятру, які пераконвае, што Настаўніку пагражашць нічога не можа, бо Бог яму спрыяе, „ідзі преч ад мяне, сатана”, а „Ідзі за **мною**”. Былі ўжо выпушчаны пробныя выданні — юбилейнае выданне экуменічнага перакладу (на сямі мовах) Евангелля ад св. Лукі, з уступам, у якім змяшчаецца агульная характеристыка кнігі,

Генеральны дырэктар Біблейнага таварыства ў Польшчы д-р Барбара Энгольц-Нажынская, дырэктар ваяводскай бібліятэкі Ян Леанчук і а. Міраслаў Філімонюк з прыхода ў Дайлідах.

звесткі пра аўтара, змест. Таксама на польскай мове выйшлі Евангеллі ад Матвея і Марка. Кнігі выдае Біблейнае таварыства ў Польшчы, на якога выданнях вядомая эмблема: ідучы з сявенькай чалавек рассявае зерне Добрай Весці.

Выступіла таксама дырэктар Таварыства, Барбара Энгольц-Нажынская, сціплая, лагодная, удухуленая асоба, якая звярнула ўвагу прысутных на тое, што Біблія не з'яўляецца звычайнай кнігай. Прывяла яна слова Паўла Еўдакімава: „Біблія — жывое Слова Бога”. Павел у Лісце карынфянам пісаў быў: „Будзьце як адна родзіна”. Святое Пісанне — непадзельнае, яно — як маці экуменізму. Спадарыня дырэктар расказала таксама

про гісторию Таварыства, якое, насыпераць нягодам і перашкодам, таксама і касцельным, ужо з 1816 года несла Кнігу вернаму чытачу. „Быць вуснамі Хрыста, у вернасці праўдзе” — таікі прынцып выдавецтва. Вялікім спрыяльнікам новага, экуменічнага перакладу Бібліі быў, як успомніла дырэктар, пакойны мітрапаліт Васілій Дарашкевіч, спрыяльна выказваўся пра яго і патрыярх Варфаламей.

Спатканне завяршылі супольныя малітвы Гасподняе ды падзячнай і слова з верша спадарыні Аляксандры: „Spraw, Panie, abyśmy, zespoleni w jednym, byli jako świeca niegasnąca na ołtarzu Twoim”.

Міра ЛУКША
Фота аўтара

Па слядах мінулага

Аўгустаў

(заканчэнне;

пачатак у папярэднім нумары)

У 1875 г. уніяцкая царква ў Аўгуставе была ўключана да Праваслаўнай царквы. Урачыстае далучэнне уніятаў адбылося 27 красавіка 1875 г. Аўгустаўскі дэканат налічваў тады 7 прыходаў і 9 982 вернікі, а дэканам у той час быў а. Філіп Троц — настаяцель прыхода ў Баллі-Царкоўнай. У маленькай драўлянай уніяцкай царкве (без іканастаса) нельга было здзяйсніць праваслаўныя набажэнствы і таму да 1879 г. служыліся ў ёй толькі малебныя перад цудоўнай іканай Божай Маці.

Часовая царква змяшчалася ў арандаваным мураваным будынку на рагу Мейскага пляца і вуліцы Дlugай. Першым праваслаўным настаяцелем быў а. Максіміліян Стампкоўскі. Служыла з ім двух псаломшчыкаў. Для духавенства куплены быў мураваны дом, які згарэў 19 мая 1881 г. падчас пажару горада. Захавалася толькі драўляная царква за горадам. Духавенства стала жыць у нанятым доме.

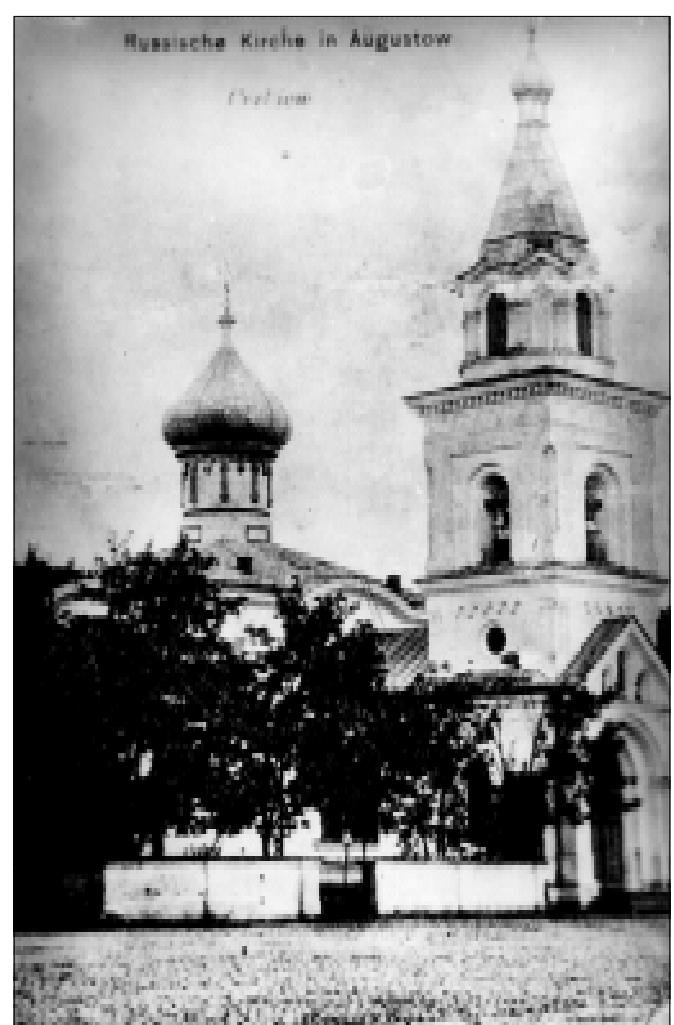
Дзякуючы старанням а. Максіміліяна Стампкоўскага, удалося вярнуць пакладзенія ў банк у 1839 г. 700 рублёў кампенсацыі за адабраны царкоўны агарод падчас будовы Аўгустаўскага канала. Грошы былі прызначаны на разбудову драўлянай царкоўкі. Да старога храма з двухскатным дахам былі дабудаваны алтар, дзве прыбудовы і купал над сярэднім часткай будынка, а над паперцю была ўзвядзена званіца. Пасвячэнне царквы ў гонар Іконы Ка-

важыў на небе Божую Маці з Ісусам Хрыстом на руках, якая рукой указала на Захад. На гэтым адrezку фронту расійскія войскі атрымалі перамогу над немцамі.

Падчас I сусветнай вайны праваслаўнае насељніцтва эвакуавалася ў глыб Расіі. У драўлянай царкве Іконы Казанскай Божай Маці немцы зрабілі кузню, а ў II Рэчы Паспалітай самаўрадавыя ўлады вырашылі яе разабраць. Падобны лёс у 1926 г. сустрэў мураваную Петра-Паўлаўскую царкву. План яе разборкі быў зацверджаны 5 студзеня 1925 г. Палітычныя улады не далі станоўчага выніку.

Гарнізонная царква ў казармах, пабудаваная ў 1896 г., была заменена на каталіцкі касцёл Чанстахоўскай Божай Маці. Царкоўную зямлю ў вёсцы Жарнава абраўлялі мясцовыя сяляне. Падчас камасацыі каля 1930 г. г.з.в. Папоўка была распарэзлівана.

Пасля II сусветнай вайны царква ў Аўгуставе была арганізавана ў прыватным доме. У 1957 г. для патрэб праваслаўнай супольнасці прыстасаваны

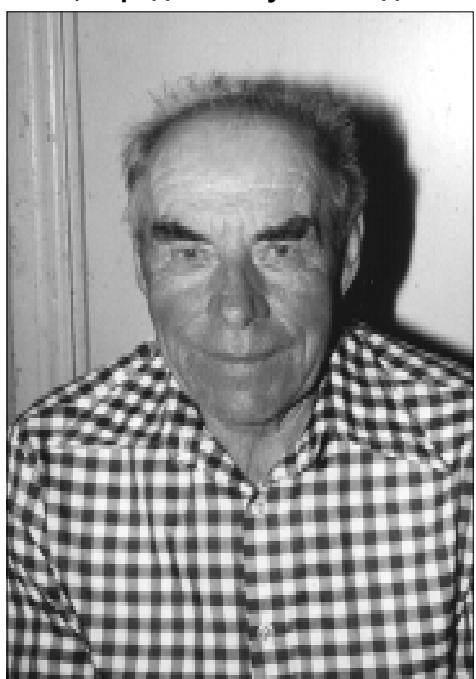
Петра-Паўлаўская царква (разабраная ў 1926 г.).

быў дом па вул. Сянкевіча, які выконваў ролю царквы да мая 1985 г. Тады архіепіскап Сава пасвяціў будынак па вул. Касцюшкі, у якім змяшчаецца капліца. Душпастырскую апеку над праваслаўнымі Аўгустава нёс клір прыхода ў Элку. Цяпер прыязджаюць духоўныя з Беластока.

(арс)

Браў Варшаву і Берлін

Успаміны Уладзіміра ЗЯЛІНСКА-ГА, жыхара Лешукоў у Нараўчанскай гміне, народжанага ў 1924 годзе.

У верасні 1944 года тутэйшая міліцыя такія і такія роцнікі ноччу, бо ніхто не ішоў, у войска пабрала. Адставілі нас да поезда і поездам нас у Бельск завезлі на камісію. Камісія тая праз пальцы на нас глядзела, бо хто адно толькі сляпы і кульгавы быў, таго на бок адстаўлялі, а так усе здаровыя былі. Пасля поездам завезлі нас у Мінск-Мазавецкі, у зямлянкі. Доўгі час у цывільнным адзенні нас трymалі. Абучалі нас нядоўга — два тыдні: як бегаць, стряляць.

Дваіх, калі ўжо іх пераапранулі ў вайсковае, уцяклі. То іх злавілі, асудзілі і расстралілі. Даніловіч з Капітаншчыны, што разам са мною быў, пайшоў у суседнюю вёску хлеб купіць. Даленслі, што ён уцёк. Нас арыштавалі, раніцаю заявілі да палкоўніка і адразу ў штрафную роту адправілі, на фронт у Варшаву. Мяне раніла асколкам у карак і я апынуўся ў шпіталі. Пасля зноў у Мінск-Мазавецкі вярнулі.

Пыталі куды каго. Даніловіч нікуды не пісаўся, то ён астаўся. Я запісаўся беларусам, то мяне і другіх беларусаў самаходам пад Брэст завезлі, у савецкую армію. І пасля, як рушыла наступленне, зноў браў Варшаву. Ад Варшавы ішоў у баях да Берліна ў складзе I Беларускага фронту. Браў Берлін. Пасля, за Берлінам, сустракаліся з англічанамі. Старэйшыя гаварылі з сабою, а мы ў страй стаялі як бараны, бо мовы не разумелі.

Пасля на граніцы ў Германіі стаяў; пльнявалі мы, каб граніцы не перасякалі. Хадзіў у патрулі, але на мясцовасць нідзе не выходзіў. У 1947 годзе маіх равеснікаў дэмабілізавалі. Адправілі мяне ў Гродна і там звольнілі, але ў Польшчу не хадзелі пусціць. То я аж у Москву паехаў. Два тыдні там хадайнічаў і атрымаў дакумент, з якім у Варшаву прыехаў. А ў Варшаве кажуць мне, што цяжка будзе мне ў салдацкай форме дадому даехаць, бо на Бугу АКаўцы паязы правяраюць і як то не падабаўся, то ў раку кідаюць. Я тады да савецкага таварнага поезда пайшоў, яны мяне забралі і я з імі ў Чаромху прыехаў. Там на станцыі салдат завёў і пасадзіў мяне ў поезд, што ў Нараўку ехаў. Са станцыі ў Нараўцы я пайшоў да сваяка ў Ахрымы, а толькі адтоль дахаты; было тыдзень да Яна. А калі б сам ехаў, то мо і не даехаў бы...

Нядайна на працягу года я прайшоў сем камісій і два суды, каб рэнту вясенага інваліда атрымаць. Першы суд вырашыў, што раненні, якія я атрымаў ад асколкаў, што па сённяшні дзень асталіся ў май караку, нічога супольнага з вайною не маюць. І калі камісія ў Элку прызнала, што асколак з вайны, тады толькі другі суд прызнаў мне вясенну інваліднасць. Казаў я: „Як малады быў, то ўсім быў патрабонь, а як пастарэў, то ўжо адкідаеце мяне...”

* * *

Уладзіміра Зялінскага 26 жніўня 1944 года залічылі ў 288 гвардыйскі пяхотны полк, 12 верасня ўжо апініўся на фронце, а 10 лістапада быў ранены. Звольнены ў запас 13 чэрвеня 1947 года. Узнагароджаны крыжам „За заслугі для

ZKRPiBWP”, медалямі Жукава, „За военные заслуги”, „За боевые заслуги”, „50 лет победы в Великой отечественной войне”, „За освобождение Варшавы”, „За взятие Берлина”, „За победу над Германией”, „Zwycięstwa i Wolności” і азднакамі. **Аляксандар Вярбицкі**

Вазы-жалезнякі

Нарадзіўся я тады, калі папулярным ішчэ быў калёсы-драбіны. Вазы на колах з гумавымі шынамі ў той час былі рэдкасцю і пачыналі спраўляць іх сабе самыя багатыя сяляне.

На ўскрайку нашага панадворка стаяла драўляная кузня. Мой бацька быў вядомым і шанаваным у ваколіцы кавалём. Час быў цяжкі, бо рамеснікаў праследавала падатковая ін-

пекцыя. Але ў бацькавай кузні кліентай было поўна.

Будучы дзіцём, я з вялікай цікавасцю прыглядаўся як акоўваюць воз. Сялянін прывозіў драўляныя элементы воза, якія трэба было падмацаваць жалезам. Асабліва складанай справай было выкананне жалезнага абруча на кола. У кавалі быў спецыяльны цыркуль, якім вызначалася акружнасць ко-

ла. Затым трэба было вельмі дакладна адмераць і адрезаць кавалак металічнай паласы. Адобва је канцы ўкладалі ў горан, пасыпвалі спецыяльным парашком і ў глінянай абалонцы разагравалі да чырвані. Такім чынам канцы сплаўляліся, ствараючы суцэльны абруч.

Таксама цікавай працэдурай было нацягванне абрucha на сырое кола. На пляцы перад кузняй стаяў укопаны ў зямлю тоўсты дубовы пень з металічным стрыжнем пасярэдзіне. На ім замацоўвалася кола, на якое разагрэты абруч пры дапамозе спецыяльнага рычага нацягвалі на кола. Да сённяшняга дня памятаю пах паленага дрэва. Цвікі, якімі замацоўвалі абруч, выконваліся на спецыяльнай металічнай форме. Акаванае кола правяралі, удараючы ім па кавадле. Калі раздаваўся глухі гук, дык гэта абазначала, што кола было зроблена правільна. Мой бацька быў добрым спецыялістам і ўсё ў яго атрымоўвалася за першым разам.

Астатнія металічныя элементы воза трэба было выкаваць уручную. Не заўсёды можна было купіць профільную сталь і тады сяляне прыносілі жалезнія часткі разбітых танкаў і ваенныя машыны. Нехта прынёс на вагу снарад. Доўга ляжаў ён на кучылу за кузняй, пакуль не трапіў на пункт скupki.

Кузня была свайго роду цэнтрам абмену інфармацый і месцам сустрэч вясковуцаў. Тадышнія людзі жылі бедна,

але адносіны паміж імі былі сардечныя. Адзін з сялян быў такі моцны, што каваль баяўся, каб той не растроўшчыў яму кавадла, калі біў па ім молатам.

Кожнай серады раніцай цераз вёску цягнуўся шнур жалезнякі ў недалёкае мястэчка, на рынак. Ехалі яны сярэдзінай брукованкі, выбіваючы ў ёй дзве каляіны.

Колы воза-жалезняка мелі вузкую расстаноўку і часта перакульваліся. Звозячы сена ці збожжа, трэба было воз падтрымоўваць віламі з абодвух бакоў.

Для змазвання восей прымянялася чорная мазь, якая прадавалася ў вясковым магазіне. Калі ў дарозе цераз лес кола пачынала скрыпець, можна было зняць кола і пашмараваць вось маслюком ці іншым слізкім грыбом. Пра воз трэба было дбаць. Нельга было яго трymаць на сонцы, каб не рассохся. Адзін з сялян уядзжаў на сярэдзіну сажалкі, каб драўляныя элементы воза набракнулі. Трэба было пльнаваць, каб абручы не сыходзілі з колаў.

Са з'яўленнем возоў на гумавых шынах жалезнякі пачалі знікаць з вясковага краявіду. Найчасцей траплялі яны пад плот, у крапіву. Некаторыя гаспадары знайшлі ім іншае прымяне (глядзі здымак). Цяпер драўляныя колы выкарыстоўваюцца ў якасці дэкаратыўных элементаў. Памаліваныя на белы колер, упрыгожваюць панадворкі або сцены дамоў.

Уладзіслаў Завадскі
Фота аўтара

ВЕР – НЕ ВЕР

Астроне! Прысніўся мне нейкі „цёмны” сон. Вось нібы пайшлі мы (з сям'ёю ці кімсьці іншым) у грыбы. Мы ў лесе, а ўсё навокал — лес, і паляны — та-кое нейкае шэрае і цёмнае, быццам бы дзеялася ўсё ўчыны, але я гэта бачу.

Мы мелі збіраць у лесе грыбы, а вы- светлілася, што амаль за кожным кустом нас падсцерагае вораг. Быццам бы ідзе вайні. Ворагі кучкамі, па 4-5 чала- век, ганяюць нас, а мы байміся іх, не ве- даем, куды ад іх скавацца. Хто ўжо там думае пра тыя грыбы. Нават і не відаць іх нідзе. Кожны думае, як уচыны.

Раптам бачу нейкае возера, а мы на высокім абрыве. Далёка ўнізе стаіць лодка, якая можа нас вывезці з гэтага праклятага месца. Я хачу сысці ўніз, але ж няма маёй сяброўкі з працы, якая была разам са мною. Яна нават не ве- дае, што там ёсьць лодка. Я клічу яе, але яна мяне не чуе. Раптам пачула, і мы разам з ёю сышлі з абрыва, селі ў лодку і паплылі. Гляджу, наверсе, быццам на нейкім пяньку ці лавачкы, засталі-

ся акуляры сяброўкі і яшчэ нешта, зда- ецца, шапка. Я перажываю, што ёй будзе холадна, кажу ёй, каб закрунула каля шыі шалік. Што гэта за дзіўны сон, Астроне!

ЯНІНА

Яніна! Мела быць кахранне (збіраць грыбы), а выйдзе нейкай варожасць, суперніцтва, сварка. Аб гэтым сведчыць вайна і ворагі, што хаваліся за кожным кустом. Ды і лес твой быў цёмны і ня- тульны. Іншая справа, калі б ён быў зя- лёны, светлы. Гэта абазначала б зда- роўе, поспех у справах, дабрабыт. А так, то можа здарыцца нават хвароба.

Далей ты ўбачыла возера. Калі б было яно чыстае і празрыстае, чакала б цябе вясёлае жыццё, а калі б было мутнае і бруднае, чакала б цябе бед- насць ды прыніжэнне. У тваім сне не было яно ні такое, ні сякое, але ўсё было цёмнае. Значыць, клопат будзе. Лодка, аднак, якая як бы чакала, каб вывезці цябе і сяброўку з гэтай зоны (а пасля ж вы селі ў яе і паплылі), сведчыць аб тым, што ты пазбудзешся клопатаў і дасягнеш поспеху.

АСТРОН

мяняць падлогу ў холе і дзверы раздзя- валкі пры спартзале.

З ліку 9 школьніх установ Бельскага павета, у якіх будуць праводзіцца рамонты, работы ў белліцэ — самыя танные. У І Агульнаадукатыўным ліцэі імя Т. Касцюшкі прадугледжваецца рамонт вартасцю ў 143 тыс. зл. (у тым ліку замена ваконнай сталяркі за 115 тыс. зл.). Вокны мяняць будуць таксама ў Комплексе эканамічных школ і там на рамонт спартрэбіцца 104 тыс. зл. (у тым ліку 76 тыс. зл. пойдзе на ваконную сталярку). Іншыя школы атрымаюць больш сціл- ліяя сродкі: Прафтэхвучылішча № 1 — 2 тыс. зл., Прафтэхвучылішча № 2 — 10 тыс. зл., Сельскагаспадарчыя вучылішчы ў Бельску — 12 тыс. зл. і Рудцы — 8 тыс. зл., Спецыяльнае вучылішча — 7 тыс. зл. і Школьная бурса — 20 тыс. зл.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

З Гайнаўкі ў Цісоўку

Самаўрады гмін Гайнаўка, Нараўка, Міхалова і прадстаўнікі іх павятовых улад падпісалі 8 чэрвеня 2000 года пагадненне з беластоцкімі ўладамі Польскай дзяржаўнай чыгункі, якое гарантует, што пачынаючы з 24 чэрвеня г.г. на працягу трох месяцаў з Гайнаўкі ў Цісоўку і назад будуць надалей ездзіць аўтобусы па рэйках.

З-за нерэнтабельнасці ўлады чыгункі планавалі закрыць пасажырскі транспарт з Гайнаўкі ў Цісоўку ўжо 24 чэрвень г.г. Чыгуначным транспартам карыстаючыя людзі, якія ездзяць на працу ў Гайнаўку і моладзь, якая даязджае ў сярэдняе школы, пагранічнікі, чыгуначнікі і мытнікі, якія ездзяць на працу ў Семяноўку і ўсе сяляне, якім за медыцынскай

паслугай і пакупкамі часта трэба дабірацца ў павятовы цэнтр. Дамова прадбачае, што прадстаўнікі згаданых гмін будуць сачыць за парадкам на чыгуначных прыпынках і за свой кошт будуць ліквідаваць аварыі аўтобусаў, а ў іх час дадуць свой транспарт. Самаўрадавыя ўлады не будуць таксама браць падаткаў ад грунтаў, якімі карыстаецца чыгунка. Пасля трох месяцаў можна будзе падпісаць чарговую пагадненне, калі будзе яно выгаднім для аўтобусаў. Каб пасажырскі чыгуначны транспорт мог захавацца надаўжэй трэба, каб даходы ад яго не былі ніжэйшымі, чым 20% коштаў яго арганізацыі.

Аляксей МАРОЗ

Высвятаўлюцца белыя плямы

У Варшаве з афіцыйным візітам пабываў намеснік старшыні Федэральнай службы бяспекі Расіі ген. Віктар Камагораў. У выніку 1 чэрвеня г.г. была падпісаны дамова аб абмене архіўнымі матэрыяламі з мэтай высвятаўлення белых плям у польска-расійскіх адносінах. У адпаведнасці з дамовай, ужо з верасня рабочыя групы архівістай Міністэр-

ства ўнутраных спраў і адміністрацыі Польшчы і ФСБ Расіі будуць вывучаць архівы расійскіх спецслужб з мэтай высвятаўлення лёсаў палякаў на тэрыторыі СССР ад 1919 да 1950-х гадоў. Расійскі бок у сваю чаргу спадзяеца на канчатковое высвятаўленне лёсаў савецкіх ваен- напалонных перыяду польска-бальшавіцкай вайны 1920 года.

Спраўныя, як жаўнеры

Люцыян Лаўнічэк уручыў ўзнагароды гайнаўкам — апекуну Славаміру Чыквінцу, Анне Швед, Еве Вашчук і Агнешцы Сапяжынскай.

Вучаніцы гайнаўскага белліцэя Анна Швед, Ева Вашчук, Агнешка Сапяжынскай і Ілона Харкевіч сталі чэмпіёнамі Падляшскага ваяводства, а іх апякун Славамір Чыквін за падрыхтоўку дзяўчын атрымаў залаты медаль у час дваццаць трэцяга выпускі Спартыўна-абарончых спаборніцтваў хлопцаў і дзяўчын сярэдніх школ „Спраўныя, як жаўнеры”, якіх першы этап праходзіў 4 мая 2000 года ў Беластоку. У агульнапольскім фінале, які адбываўся ад 18 да 21 мая г.г. у Алянсіцы, белліцэісткі занялі пятае месца.

У час ваяводскіх элімінацый, якія былі арганізаваны на палігоне каля вуліцы Кавалерыйскай у Беластоку, вучні стралялі, бегалі на арыентацыю, кідалі гранатай і бегалі па шляху з перашкодамі. Белліцэісткі з Гайнаўкі за- ваявалі кубак за найлепшую стральбу, у агульнай класіфікацыі занялі першае месца і вярнуліся з дыпломамі. Сярод хлопцаў перамаглі вучні з Комплексу метала-дрэваапрацоўчых школ з Беластока, а белліцэісты (Патрык Гаган, Давід Аляксюк, Дар'юш Ялоза і Адрыян Кохман) занялі сёмае месца.

У час агульнапольскіх спаборніцтваў, апрача ранейшых канкурэнций трэба было змагацца за сцяг. Дзяўчынты, апранутыя ў вайсковыя мундзіры і засцерагальнікі на галаве, стралялі ў праціўніка кулямі з фарбай, хаваючыся сярод імітацый будынкаў. Гайнаўскія белліцэісткі найхутчэй перабеглі

Падарак ад ПКС

У апошнюю майскую нядзелью Беластоцкае транспартнае прадпрыемства ПКС спыніла курсіраванне аўтобусаў з Беластока ў Гайнаўку (а гадз. 15⁰⁰) цераз вёскі Бялкі, Агароднікі і Іванкі. Прывына — нерэнтабельнасць аўтобусаў на лініі. Цяпер гэты аўтобус у Трасцянцы паварочвае на Анцуты. Прадпрыемства скараціла такім чынам маршрут на 6 кіламетраў, але пры нагодзе пазбавіла магчымасці карыстацца транспартнымі паслугамі жыхароў сямі вёсак: Бялкоў, Сацоў, Ага-

шлях з перашкодамі, а ў агульным падліку занялі пятае месца і з рук намесніка камандзіра Цэнтра інжынернава-віяцкага аблучэння ў Алянсіцы, падпалкоўніка Люцыяна Лаўнічэка, атрымалі ўзнагароды — радыёмагнітафоны і сувеніры. Перамаглі вучаніцы з Ілавы. Сярод хлопцаў самымі лепшымі сталі вучні з Комплексу металадраўцаў-працоўчых школ з Беластока. У гэтым годзе галоўным арганізаторам спаборніцтваў было Міністэрства нацыянальной абароны (у мінулых гадах Міністэрства нацыянальнай адукацыі). У спаборніцтва арганізатары ўключылі больш вайсковых канкурэнций. Белліцэістыкі задаволеныя экскурсіямі па Вроцлаве і Алянсіцы. Пабачылі яны карціну „Рашавіцкая панарама“, на- ведалі Цэнтр авіяцыйна-інжынернага аблучэння і Базу аблучэння механизаваных войск.

— Да вайсковых спаборніцтваў сёлета рыхтаваліся мы ўжо трэці раз. Дзяўчынты многа трэніраваліся, стралялі ў вайсковай часці каля Гайнаўкі, бегалі ў лесе каля Белавежы і ў пралесках каля Беластока па картах, кідалі гранатамі. Вёў я з імі таксама падрыхтоўчыя занятыкі ў класе. У наступным годзе, ма- быць, будзем рыхтавацца на сваёй агнястрэльнай зброяй, — заяўіў апякун Славамір Чыквін, які ў белліцэісткі працуе на- стаўнікам інфарматыкі і тэхнікі.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

роднік, Цісоў, Іванкаў-Рагазоў, Ване- вія і Гознай.

Хадайнічай я перад солтысамі вёсак Бялкі і Агароднікі. Абяцалі яны вынесці справу на пасяджэнне Гмінай рады ў Нарве. Але ці будуць яны спяшацца, каб як найхутчэй аформіць справу, калі яны самі не адчуваюць патрэбы ў паслугах ПКС, паколькі ездзяць на сваіх машынах? Дырэктору ПКС таксама варта падумыць пра тых жыхароў вёсак, якім стала цяжкай даехаць у Беласток і вярнуцца назад.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Niba

ТЫДНЕВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Niba”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрес рэдакцыі: 15-959 Бяласток 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niba>
E-mail: niba@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбуская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбуская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthodruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcją nie zwraża. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstu nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na IV kwartał 2000 r. upływa 5 września 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europę — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuję „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawski 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 35,10 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 46,80); pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (54,60), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (63,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (72,80), Australia — 6,30 (81,90). Wpłaty przyjmują Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

У Пашкоўшчыне дзеяйнічаюць ішчырыя інтэрнацыяналісты.

Фота А. ВЯРБІЦКАГА

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Якая розніца між дырэктарам і мужам?

— Дырэктар ведае свайго намесніка, а муж не.

***

Спажывец скардзіца кіраўніку рэстарана:

— Афіцыант, які падаваў мне суп, сказаў: „Жары!”

— Даруйце яму. Ён падзарабляе на паўстаўкі ў заапарку.

***

Янка сустракае свайго суседа, які ляжыць пад дзвярыма:

— Бачыш, Коля, я ж табе гавару — не трэба піць гарэлкі!

Сусед падняў галаву і з асалодай адказаў:

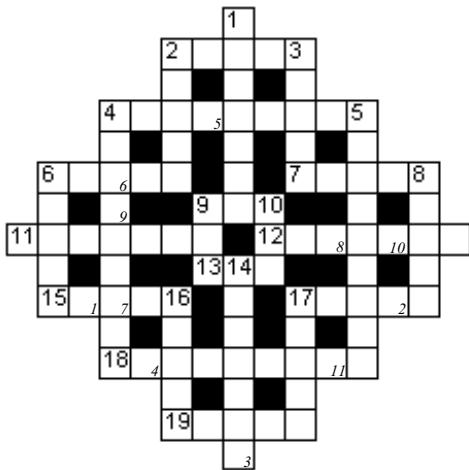
— Піць не трэба? Хадзіць не трэба!

***

Лёня пайшоў у гасціну і выпіў там крху замнога. Раніцай прачынаеца і бачыць побач сябе голую бабу:

— Дзе я? Хто вы такая?

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. горы ў Венгрыі, 4. карціна з неадушаўлённымі прадметамі, 6. повар, 7. корм для коней, 9. напр. змяя, гадзюка, 11. сподняя ка-шуля, 12. апаніруе, 13. хват, 15. хала-док, 17. асобная частка акта тэатральний п'есы, 18. белы матылек, ву-сень якога есць капусту, 19. імя жонкі Гарбачова.

Вертыкальна: 1. стары чалавек, 2. зорка ў сузор'і Вялікай Мядзведзіцы, 3. дапамога, падтрымка, 4. рэмэн, які ідзе па спіне каня і праходзіць пад хва-

стом, 5. італьянскі народны танец, 6. кристалічная разнавіднасць крэм-незёму, 8. рэдкая сяччатая тканіна для вышыўкі крыжыкам па клетках, 9. газападобныя стравікавыя выдзяленні, 10. верхняя частка будынка, 14. уладальнік маёрасці, 16. Фенімор, амерыканскі пісьменнік (1789-1851), 17. вад-касць у поласці рота чалавека.

(III)

Рашэнне крыжаванкі складуць літаратуры з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнныя ра-шэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 20 нумара

Гарызантальна: кашмар, Бакачою, Лондан, карытца, смутак, ракако, балонка, Каруза, ланалін, кашаль.

Вертыкальна: Абукар, акурак, шчыток, Колас, Шынгур, агава, маліна, тунель, краіна, Амапа, ануча, Обаль.

Рашэнне: У разумнага вочы на па-тыліцы.

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Яраславу Бялькевічу** з Чыжоў і Казіміру Радошку са Свебадзіцай.

Як мы спаткаліся

Адрушу Клімука знайшлі ў капусце.

„Капуста-распуста” — аж зайдоўся ад рогату наш сябра, калі мы нахілілі свае заклапочаныя цвярозыя лабы над ягоным малінавым абліччам, што расцвітала пад кучаравай, бы тая галоўка капусты-суседкі, мазгавешкай нашага калегі.

Ну, выпілі мы разам. Ці ж не мае права чалавек прычасціца з калегамі, якіх не бачыў трыщаша пяць гадоў? Забылі мы зусім, што ў гарачае лета 1964 года, сядзеўши пад помнікам пабрацімам-абаронцам у парку, прысягнулі сустрэцца, усе як тут сабраліся, у тым жа месцы. А забыліся былі зусім, бо хто мае галаву да глупстваў у час, калі падаюць урады і кароны, велічы і каноны! Кожны заняўся тым, чым мог, не аглядаючыся на бакі. Спачатку званілі адны адным, пісалі, чулі пятае праз дзесятае, ці катараму шанцуе ці не, але каб запісаць ту векапомнную дату ў календары?..

Але ж спаткаліся. Спачатку на вуліцы Міцкевіча Андрэй і Мікіта ў банку. Разумееце, не ўсе дарогі разам сходзяцца... Пайшлі ў рэстаранчик, дзе людзей корміць (як галоўны кухар, не жарты!) Мікола. Але не сядзелася ў тым шынку, бо што ж гэта за шык! — праз тыя 35 гадоў пасля прысягі на Плянтах. Рашилі ўспомніць тое свята ноччу, роўна ў дату тае славутай падзеі. Пазванілі ў вёску пад Заблудавам да Вітаўта — старэнькая маці сказала, што сын у Беластоку на службе, ды якой — не зразумелі. Пасля Андрэй успомніў, што Гануля жыве там дзе жыла, дык і пра яе нельга ж забываць, пра нашу музы. Наша Гануля, настаўніца-пенсіянерка сёння мела нагу ў гіпсе, але абяцала дабраца на наш славуты начны пікнік (жыве недалёка)

і яшчэ пазваніць Мірыку ды Ірыку, блізнюкам, якія, як сказала, нават аблыслі адноўлькава.

Я растлумачыў ўсё Агаце. Зразумела: ноччу мяне не будзе дома. „Вольная хата!” — захадзіла жонка спачатку нервова па кватэры, а пасля ўздумала нешта і села на телефон — давай арганізуваць контр-імпрэзу ў нашай хаце.

Узяў я сваю старую гітару, канъяк і пута паляўнічай каўбасы. Іншыя таксама прынеслі што мелі, вядома, найбольш пастараўся Мікола, бо меў стравы яшчэ цёплія. Знеслі мы пару лавак пад ніцю вярбу, расселіся. Я забрынкаў на гітары. Гануля з Андрушам, найлепшыя галасы, зацягнулі песню пра бадзягу, наш несумненны гіт. Шкада, што Вітаўта няма між намі...

— Со паństwo tu robi?! Tacy starzy, a nie wiedzą o zakazie spożywania napojów wyskokowych w miejscach publicznych?

— Ты, Віцька, не будзеш тут хіба цытаваць законаў? — закульгала на сваім гіпсе да паліцыянта ды хапіла ў абдымкі *pana* ўладзу Гануля.

— To jest na państwo na funkcjonariusza na służbie! — стануў у абароне свайго партнёра другі паліцыянт і на паморшчаных далонях нашай сяброўкі бліснулі наручнікі.

Павялі нас усіх у камісарыят на Славацкага разам з зусім кампраметуючым нас, старэчаў, матэрэялам. Ды не з усім, і не ўсе мы туды трапілі. Андруша Клімук, як заўсёды, умее прыマсціца.

Так мы і знайшлі яго, цвярозыя, на другі дзень у капусце на ўчастках-агародах, што ля вуліцы Міцкевіча ў Беластоку.

Вандал Арлянскі

Рок-гіт-парад РАДЫЁ РАЦЫЯ

У эфіры рок-гіт-парад гучыць кожную другую суботу а гадзіне 16.15 на хваліх Радыё Рацыя 105.5 FM. Усіх, хто цікавіцца беларускай рок-музыкай прыняць удзел у плебісцыце запрашае вядучы — Лукаш Сцяпанюк. Свае прапанавы можаце дасылаць па пошце (*Radio Racja, ul. Ciepła 1/7, 15-472 Białystok*) або па электроннай пошце (*radio.racja@poczta.wp.pl* або *stepb@poczta.wp.pl*). Для ўдзельнікаў узнагароды — магнітафонныя пленкі з беларускай рок-музыкай.

Паясненні да спіска: першая лічба — месца, якое песня заняла ў актуальным выпуску рок-гіт-параду; другая лічба — месца, якое песня заняла ў папярэднім выпуску (два тыдні таму); трэцяя лічба — інфармацыя, колькі песня набрала ачкоў у плебісцыце.

12 выпуск, 17.06.2000 г.

1	1	130	Н.Р.М., „Чистая светлая”
2	2	100	Крыві, „За туманам”
3	4	91	Н.Р.М., „Паветраны шар”
4	14	85	R.F. Braha, „Пасаг”
5	11	81	R.F. Braha, „Тыя чацвёра”
6	8	76	Н.Р.М., „Тры чарапахі”
7	7	75	Кардон, „Айчына”
8	13	74	Н.Р.М., „Бывай”
9	12	72	R.F. Braha, „Чырвоны Гарадок”
10	3	71	R.F. Braha, „Рэчанька”
11	5	70	Н.Р.М., „Партызанская”
12	10	69	Сінанім, „Не пакінь”
13	17	67	Exist, „Памыліўся”
14	6	66	Н.Р.М., „Песня пра каханне”
15	9	65	БАС, „Купалінка”
16	20	59	R.F. Braha, „Гетта”
17	19	52	Н.Р.М., „Песня падземных жыхароў”
18	17	51	Уліс, „Радыё Свабода”
19	16	50	А. Памідораў, „Цуд на Каляды”
20	—	40	Алесюкі, „Беларусачка”

Як галасаваць: песні, якія вам найболыш падабаеца прызнайце 10 балаў, 2 песні — 9 балаў, 3 — 8, 4 — 7, і г.д. аж да 10 песні, якія дайце 1 бал.